

INDEKS NORDLAND 2011

NORDLAND

– MULIGHETER SERVERT PÅ SØLVFAT

Det største enkeltprosjektet i Nordland i 2011 er etableringen av Skarvfeltet. Med dette tar Nordland et langt skritt videre som petroleumsregion. Helgeland vil være åsted for en betydelig del av investeringene i nye gass- og oljefelt i flere tiår. Det er viktig at fylkets næringsliv deltar i denne satsingen, slik at man oppnår positive ringvirkninger i landsdelen. Universitet i Nordland er nå er realitet. Dette gir muligheter for svært relevante arbeidsplasser. Økt petroleumsvirksomhet åpner for etablering av kompetansekrevede arbeidsplasser, og kan bidra til å snu en svak befolkningsutvikling.

Økt petroleumsaktivitet gir store muligheter for næringslivet. Skarv er det andre i en serie større feltutbygginger utenfor Nordland. Jobbskaping vil komme både i utrednings-, lete, utbyggings- og driftsfasen. Det er imidlertid krevende å være ny som vertskapsregion i et marked med sterke aktører. Det er derfor risiko for at størstedelen av verdiskapingen fra petroleumsvirksomheten kommer andre regioner til gode. Næringslivet må derfor legge stor innsats i å bruke denne muligheten, slik at verdiskapingen fra olje-, og gass på Helgeland i størst mulig grad kommer Nordland til gode. For bedrifter i Nordland og Nord-Norge er det også viktig at politikken formes for å bidra til ringvirkninger i regionen. Ved tildeling av konsesjoner skal et viktig virkemiddel være krav til jobbskaping i Nordland.

Nordland har hatt en god utvikling de siste årene. Det er foretatt mange store investeringer, og næringslivet har hatt positiv vekst. Det er

bygget opp en globalt ledende oppdrettsnæring med stort potensial for fremtiden. Det er bygget nye moderne anlegg for prosessering av sild på Værøy og i Bø. Solcelleindustrien nord i fylket er landets største, og har gjennomført massive investeringer i ny kapasitet. Prosessindustrien er fornyet, og miljøinvesteringer hos Alcoa, Celsa, Vale Doce Manganes, Fesil og Elkem gjør bedriftene grønnere. Mineralbedriftene har investert i nye gruver og effektive logistikksystemer. Varehandelen har gjort og gjør store utbygginger i Bodø og Rana. Reiselivet har fremgang, med god hjelp fra TV-serien Himmelblå. Hotellkapasiteten er økt i Lofoten, og Hurtigruten har blitt populær også i vintersesongen. Det er bygget mange skoler og omsorgsboliger. Flere større vegprosjekter pågår. Kultursektoren er løftet i Svolvær, og det er planer om kulturhus både i Bodø og på Sortland.

På vei inn i 2011 går det tråere for Nordland. Svake konjunkturer gjør at det for første gang på mange år ikke er større næringslivsprosjekter på vei inn i økonomien. Sandnessjøen med Skarv er det hederlige unntaket. Lave investeringer og vekstforventninger gir også lav sysselsettingsutvikling i Nordland. Det er problematisk i et fylke som allerede har landets svakeste befolkningsutvikling. Et lavt investeringsnivå gir dårlige utsikter for videre vekst og utvikling i næringslivet. Den svake aktiviteten er synlig gjennom lavere etterspørsel etter kapital og lavere nyskappingsaktivitet. Det forventes derfor svak jobbskaping også i 2011. Det er imidlertid store variasjoner mellom fylkets ulike regioner. Vi ser en klar sammenheng mellom regionenes næringsmessige utvikling og utvikling i sysselsetting og befolkning. Etableringen av et universitet i Nordland gir næringslivet en unik mulighet for å gi innspill til hvilken kompetanse det er brukt for nå og i fremtiden. Nye kompetansekrevede arbeidsplasser vil være grunnpilaren i den fremtidige utviklingen av Nordlands næringsliv.

Nordland er et fylke der mulighetene serveres på sølvfat. La Indeks Nordland ta deg med inn i et fylke med mange muligheter og utfordringer.

Karsten Nestvold

Leder Styringsgruppen
Direktør

Innovasjon Norge, Nordland

Erlend Bullvåg

Prosjektleder

Handelshøgskolen i Bodø
Kunnskapsparken Bodø AS

Eirik Pedersen

Adm. dir.

Kunnskapsparken Bodø AS

Ole Hjartøy

Regiøndirektør

NHO Nordland

Bjørn Sture Trymbo

Banksjef

Nordlandsbanken ASA

Jørn Sørvig

Nærings- og samferdselssjef

Nordland Fylkeskommune

5-7

MULIGHETER SERVERT
PÅ SØLVFAT

8-13

NÆRINGS- OG
SAMFUNNSLIVETS
AKTIVITETSNIVÅ

14-17

DRIFTSRESULTAT OG
RENTABILITET

18-21

EGENKAPITAL

22-23

EKSPORT

24-26

UTSIKTENE FOR 2011

27-29

BEFOLKNING

30-31

LØNNSUTVIKLING

32-35

SYSSELSETTING

HVORDAN BRUKER DU INDEKS NORDLAND?

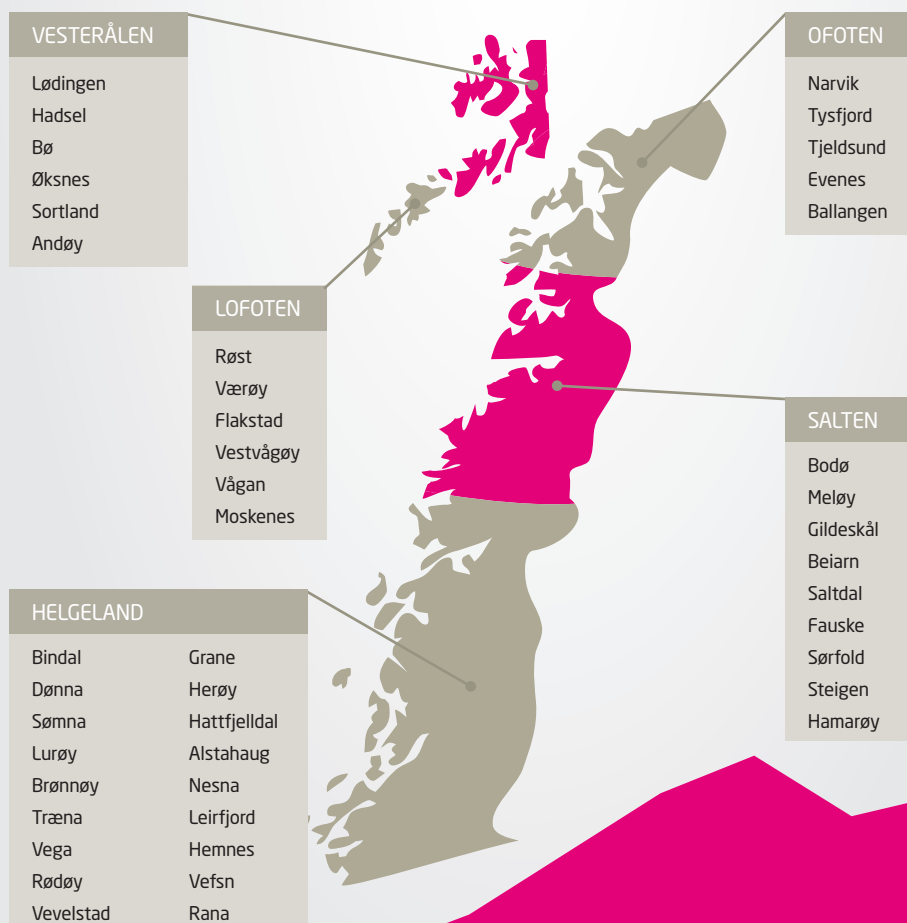
Indeks Nordland følger utviklingen i landsdelen og landets øvrige nærings- og samfunnsliv. Rapporten er lagt opp slik at hovedpoengene er oppsummert i faktaboksene på neste side. I det påfølgende avsnittet oppsummeres indeksen og regionenes utvikling sammenlignes, fulgt av de enkelte hovedtemaene for indeksen.

Du kan bruke Indeks Nordland til å:

- Vise frem Nordland og mulighetene som ligger i fylket.
- Tilføre fakta til debatter og beslutninger der Nordlands interesser berøres.
- Inspirere til debatt om hvordan Nordland skal se ut i fremtiden.
- Måle fremdrift og resultater i Nordland.
- Gi kunnskap om fylket til beslutningstakere, både i næringsliv og politikk.
- Gjøre det mulig for enkeltbedrifter å vurdere egen utvikling.

Indikatorerne presenteres på tre måter. Som nominelle verdier målt i kroner, som prosentverdier, og som indekser. En indeks viser utviklingen fra et referansetidspunkt frem til i dag. Målingene presenteres på fire nivåer. Summen av Nordland, direkte sammenlignbar med tallene for summen av Norge. Summen av hovednæringer (fem definerte hovednæringer) og summen av enkeltregioner (fem regioner). Alle tall i indeksen kan direkte sammenlignes mellom region, sektor, fylke og Norge. I indikatorene sees Helgelands tre regioner under ett, og benevnes Helgeland.

Nordland er delt inn i følgende regioner:

MULIGHETER SERVERT PÅ SØLVFAT

Universitetet i Nordland er et faktum. Ankomsten av Skarvskipet er nært forestående. Havbruk og sjømat har rekordvekst. De to siste årene har nordlandsbedriftene levert mye sterkere omsetningstall enn Norge. Omsetningen i nordlandsbedriftene økte med 3,9 milliarder til 121,7 milliarder i 2010.

LØNNSOMHETEN DRAS NED AV INDUSTRIEN

Eksportindustrien, med unntak av lakseoppdrett og fiskeindustri, har opplevd underskudd i store deler av 2009 og 2010. Konsekvensen er at Nordlands driftsmargin for første gang på ti år er lavere enn landsgjennomsnittet. Nordland har en driftsmargin på 5,6% sammenlignet med 6,7% i Norge.

BEDRIFTENE ØKER EGENKAPITALEN

Nordlandsbedriftene fortsetter med å øke soliditeten. I siste periode utgjør egenkapital 2 av 3 kroner av økningen i totalkapitalen. Bedriftene finansierer dermed en langt større del av investeringene selv. Egenkapitalandel er nå 31% i Nordland sammenlignet med 40% i Norge.

EKSPORTLOKOMOTIVET LAKS DUNDRER VIDERE

Eksporten av sjømat fra Nordland vokser med hele 16% i 2010. Laksen er den viktigste drivkraften, sammen med økte kvoter av hvitfisk. Totalt er eksporten i 2010 lik eksporten i 2009, og når en omsetning på 16,1 milliarder som er 13,2% av den totale omsetningen i 2010. Lavere metalleksport kompenseres av høyere fiskeeksport.

FORVENTNINGER OM MODERAT VEKST I 2011

Alle sektorene med unntak av bygg og anlegg forventer en vekst i etterspørselen etter sine produkter og tjenester i det kommende året. Bygg- og anleggssektoren preges av mye usikkerhet i forhold til når bolig- og næringsutbyggingen vil ta seg opp. Det ventes en vekst på 4,1% i 2011 i Nordland.

FORTSATT FÆRRE SYSSELSATTE I PRIVAT SEKTOR

Det er 1 075 færre sysselsatte i privat sektor i 2010. Når det skapes 907 nye stillinger i offentlig tjenesteproduksjon har Nordland et netto jobbtap på 168 sysselsatte. Nordland har nå 7 500 arbeidsinnvandrere. Den store utfordringen vil være å skape nye attraktive arbeidsplasser.

FÆRRE NORLENDINGER

Befolkningsutviklingen er landets svakeste. Mens veksten de siste 20 årene er 14,8% i Norge, har Nordland i samme periode en nedgang på 1,4%. Nordland er dermed fylket med svakest befolkningsutvikling. Befolkningsutviklingen skyldes lav jobbskaping i tre av de fem regionene i Nordland, og gjennomgående mangel på jobbskaping i tjenestesektoren. Nordland har nå 236 300 innbyggere.

LØNNEN ER 88 % AV LANDS- GJENNOMSNIET

Sektoren med sterkest lønnsvekst de siste to årene er offentlig sektor med tillegg på mellom 4% og 5%, mens industri, bygg og anlegg, varehandel og transport har lavere lønnsvekst på nivåer mellom 2% og 3,5% per år i 2009 og 2010. Gjennomsnittslønnen i Nordland øker i perioden fra 2007 til 2010 med 16%, noe som er mer en 15,2% vekst i Norge totalt. Det høyeste lønnsnivået finner vi i Salten, med 97% av landsgjennomsnittet.

INDEKS NORDLAND 2011

**Last ned indeksen fra
www.indeksnordland.no**

Der finner du også presentasjoner til eget bruk.

Du finner indeksen på www.indeksnordland.no

NORDLAND - MULIGHETER SERVERT PÅ SØLVFAT

Foto: Bjørn-Erik Rygg Lund

Det er formidabelt at Nordland har vekt i omsetningen gjennom finanskrisen, i en periode der en av ti omsetningskroner har forsvunnet i Norge. Likevel, finanskrisen har bidratt til at den sterke veksten i nordlandsøkonomien er flatet ut. En direkte konsekvens er nedgang i sysselsettingen, og fylket har de 20 siste årene Norges svakeste befolkningsutvikling. Bedriftene i Nordland har i mange år hatt bedre lønnsomhet enn landsgjennomsnittet. Dette er fortsatt tilfelle, men nivået på lønnsomheten er falt så mye at bedriftene må prioritere inntjening foran investeringer. Den store utfordringen i 2011 blir å få fart på nordlandsøkonomien.

Ser vi fremover er Nordland fylket som serverer sine ressurser på sølvfat. 2011 starter svært flott for Nordlandssamfunnet. Universitetet i Nordland er en realitet fra nyttår, og snart kommer Skarvskipet til Helgeland for å ta fatt på siste etappe frem mot produksjonsstart.

Infrastrukturen bedres gradvis, både i Salten og på Helgeland foregår større vegprosjekter. Det bygges nytt Nordlandssykehus i Bodø, og havbruksnæringen fortsetter å levere svært sterke resultater.

UTFORDRINGEN I 2011 BLIR Å FÅ FART PÅ NORDLAND IGJEN

Perioder med omsetningsfall eller svært lav vekst i næringslivet er dårlig nytt for kapitaliere, samfunnet, og arbeidstakerne. Ved inngangen til 2011 er Norge satt tre år tilbake

i økonomisk utvikling med et omsetningsfall på 7,4 % fra toppåret 2008. Det er derfor en stor prestasjon at bedriftene i Nordland har positiv vekst i samme treårsperiode på til sammen 3,5 %. Det betyr at nedgangen i tradisjonelle eksportbedrifter er utlignet av økt privat forbruk samt vekst i eksportverdien fra havbruk og fiskeri. Etter en vellykket mestring av finanskrisen i 2009, var mange optimistiske ved inngangen til 2010. 2010 startet langt svakere enn forventet, og økonomien begynte først å vise underliggende vekst i tredje kvartal. Mange bedrifter har opplevd sterkt økende konkurranse, prispress, og store utfordringer med å opprettholde aktiviteten. Det er derfor gjennomført en lang rekke effektiviseringstiltak hovedsakelig i privat sektor. Resultatet er at sysselsettingen i privat

sektor falt med 3% siden 2008, eller nesten 5500 sysselsatte. En god jobbskaping i offentlig sektor på 2500 personer i samme periode, gjør at jobbtapet fra 2008 er 1185 sysselsatte.

HVORDAN BLIR UTVIKLINGEN?

Bedriftene får i 2011 en utflating i konjunkturfallet, med svak vekst. Selv om fylket byr på mange muligheter, gir svak lønnsomhet lav investeringslyst blant bedriftene. Konsekvensene er at jobbskapingen i privat sektor ventes å bli negativ også i 2011. Den forventede omsetningsveksten på 4,1 % i 2011 vil skape lite sysselsettingsvekst i Nordland. Ledig kapasitet i bedriftene, og løpende effektiviseringsarbeid fanger opp veksten. Fortsatt vekst i offentlig sektor hindrer i 2011 netto nedgang i sysselsettingen i Nordland og sikrer en svak

vekst. Det haster derfor sterkt med å utnytte veksten i petroleumsaktiviteten utenfor Helgeland til jobbskaping i Nordlandssamfunnet.

Drivkreftene bak den sterke vekstperioden vi har bak oss er mange. Globale markedsmuligheter for wafere og solceller, har på kort tid bygget opp bedrifter med milliardomsättning, og en stor klynge av underleverandører er vokst frem. Bygge- og anleggsbedriftene har nytt godt av store investeringer i næringslivet, og det er vokst frem internasjonalt aktive bygge- og anleggsbedrifter. Nordlands lakseoppdrettere har nå landets største konsesjonsvolum på 120 000 tonn årlig, og skaper store ringvirkninger gjennom en komplett verdikjede som kontinuerlig forbedres. De store reiselivsmålene Lofoten, Bodø, og

I TABELLEN TIL HØYRE FREMGÅR REGIONENES RANGERING.

Tabellen viser at det er en klar sammenheng mellom regionenes næringsmessige utvikling, og regionens utvikling i sysselsetting og befolkning. Dette illustrerer hvor viktig næringslivets og offentlig sektors utvikling er for sysselsettings- og befolkningsutviklingen i Nordland.

REGION	Vekst i næringslivet	Næringslivets lønnsomhet	Rentabilitet	Soliditet	Sysselsetting	Befolkningsutvikling blant unge
Helgeland	5	2	3	2	2	2
Salten	1	1	2	1	1	1
Lofoten	3	5	4	3	3	2
Vesterålen	4	3	1	5	5	5
Ofoten	2	4	5	4	4	4

REGIONENES RELATIVE UTVIKLING

VESTERÅLEN

Vesterålen har en sterk havbrukssektor og en betydelig bygg- og anleggssektor med økende aktivitet. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig til å utligne den svake utviklingen i deler av fiskeindustrien, lavere vekst i varehandelen og logistikkbedriftene enn fylkesgjennomsnittet. Regionen har også mistet mange jobber innenfor salg og tjenesteyting, og har en svakere utvikling i reiselivssektoren enn naboen Lofoten. Konsekvensen av et svakt arbeidsmarked er fylkets svakeste befolkningsutvikling.

OFOTEN

Omsetningsøkningen i Ofoten er den nest største i Nordland. Det er kommet til flere større bedrifter innen produksjon og reparasjon av solceller, i tillegg til økt malmeksport fra det nye utskipningsanlegget LKAB har investert i. Aktiviteten i solcelleindustrien kompenserer ikke for lav vekst i regionenes største selskap Hurtigruten de senere årene, og lav vekst i varehandel og tjenesteyting. Regionen har også i liten grad ringvirkninger fra havbruksnæringen. Ofoten har i likhet med Vesterålen negativ jobbskaping, og befolkningsutviklingen er langt svakere enn fylkesgjennomsnittet.

LOFOTEN

Lofoten har klart bedre utvikling i næringslivets aktivitet enn Ofoten og Vesterålen. Siden regionen har stor reiselivsaktivitet med tradisjonelt lav driftsmargin er avkastningen fra bedriftene noe svakere enn den burde vært. Lofoten har etter Salten den beste jobbskapingen innenfor tjenesteyting drevet av turisme, og en god utvikling i Svolværområdet. Lavere fall i sysselsettingen enn i naboregionene bidrar til bedre befolkningsutvikling. Lofoten er i sum av næringsliv en mindre region enn Ofoten og Vesterålen, men har en klart bedre utvikling.

Helgeland har skapt økt turisme og hevder seg godt i kurs- og konferansemarkedet. Det er svært godt nytt at Hurtigruten har lykkes med å skape stor aktivitet i vinterhalvåret.

God privatøkonomi og sterk konkurranse i varehandelen har utløst betydelige varehusutbygginger blant annet i Bodø og på Helgeland, for å fange opp den positive velstandsutviklingen. Mange av fylkets industrirettede tjenesteprodusenter har etter at etterspørselen falt i 2008, tatt steget ut i nye markeder. Noen gode eksempler er Momek Group AS sitt samarbeid med Aibel ASA for oppdrag på Norneskipet og Miras Gruppens rolle i Helgeland Vedlikehold og Modifikasjon. Begge er grupperinger som tilbyr kompetansetunge løsninger til petroleumsnæringen.

PETROLEUMSVIRKSOMHETEN - VIKTIGSTE DRIVKRAFT FREMOVER

2011 markerer et stort steg for Nordland som petroleumsregion. Mange bedrifter i Nordland har etter hvert fått kontrakter inn mot petroleumssektoren, noe som er svært viktig for å komme på banen i forhold til petroleumsnæringens fremvekst på Helgeland. Et overblikk over vekstimpulsene i Nordland, viser at den eneste store dragkraften tilgjengelig, er petroleumsnæringens sterke vekst i aktivitet. For Nordland blir den store utfordringen å utnytte denne nye aktiviteten

til å skape ny vekst og sysselsetting i regionen. Petroleumsvirksomheten er kommet for å bli i Nordland i mange tiår fremover. Det er derfor svært viktig at det tilrettelegges for størst mulige ringvirkninger i Nordland. De lokale tjenesteleverandørene er optimistiske og ser store muligheter. Likevel, mange barrierer for å komme i inngrep med oppdragsgivere gjør det krevende for bedriften å komme i inngrep.

De siste tiårene har Nordland sakkert sterkt akterut i jobbskaping i tjenestesektoren. Det er bare i bysamfunnene i Nordland vi finner en nær landsgjennomsnittlig utvikling i denne sektoren, og innslaget av denne type kompetanse er langt lavere i Nordland enn det vårt næringsliv skulle tilsi. Sektoren er svært populær blant de unge med høy utdanning, og jobbskaping i denne sektoren må stimuleres sterkt skal Nordland utnytte disse mulighetene.

STORE REGIONALE FORSKJELLER I UTVIKLINGEN SKAPER SPENNINGER

Indeks Nordland analyserer utviklingen på tvers av hovednæringer, og på tvers av regionene i fylket. En sammenligning av regionenes relative utvikling gir en indikasjon på hvordan regionene fungerer og hvor vi har de største utfordringene i Nordlands næringsliv. Regionene er Helgeland, Salten, Lofoten, Vesterålen og Ofoten. For å sammenligne re-

gionene er det for den enkelte region beregnet relative utviklingsindikatorer som muliggjør direkte sammenligninger av relativ utvikling. Regionene rangeres slik at den mest positive utviklingen får plasseringen 1, regionen med den svakeste utviklingen får plasseringen 5. Tabellen viser regionenes relative utvikling beregnet som prosentvis vekst i regionens omsetning de siste fem år. Lønnsomhet er beregnet som regionens gjennomsnittlige driftsmargin siste fem år. Rentabiliteten er beregnet som regionens gjennomsnittlige avkastning på totalt investert kapital siste fem år. Soliditeten er beregnet som regionens prosentvise økning i egenkapitalandel siste fem år. Sysselsettingsveksten er beregnet som regionens prosentvise vekst i sysselsetting siste fem år. Til slutt er regionens befolkningsutvikling beregnet som regionenes prosentvise endring i befolkning siste ti år.

NORDLAND I 2011

- Den største utfordringen er å skape ny vekst i næringslivet.
- Den viktigste drivkraften er petroleumssektoren.
- Nordland har store attraktive mineralressurser med internasjonale markeder. En større satsning på disse ressursene kan gi gode eksportinntekter.
- Storsamfunnet må få opp øynene for å skape massive ringvirkninger fra petroleumsvirksomheten på land i Nordland.
- Nordland er et stort industrifylke. Stabile kraftpriser og forbedret logistikk må på plass snarlig. Det betyr etablering av et industrikraftkonsortium i Nordland, og økt hastighet i samferdselsutbyggingen på vei, bane, havn og i luften.
- På Helgeland pågår det en flyplassdiskusjon. Bedre tilgjengelighet er svært viktig for regionen både sett fra industri, reiseliv, og petroleumsvirksomhet. Det er derfor svært viktig at det velges en løsning så snart som råd slik at Helgeland kan få sin storflyplass.
- Arbeidet med å fremme vekst i tjenestesektoren og skape jobber for unge med kompetanse må intensiveres betydelig i Nordland i 2011.

HELGELAND

Næringslivet på Helgeland har mange store eksportbedrifter der omsetningen kan variere mye som følge av verdensmarkedenes svingninger, mens produksjonsvolumene typisk svinger mindre. I sammenligningsperioden har bedriftene gått fra meget høy aktivitet og meget høye eksportpriser til fortsatt god aktivitet i volum, men langt lavere eksportpriser. På tross av et svakt 2009, er marginene i snitt de nest høyeste i Nordland. Økende aktivitet innen petroleumsrelatert virksomhet, gruvedrift, og varehandel har fanget opp ledige ressurser fra redusert sysselsetting i industri og bygg- og anleggsektoren. Regionen er Nordlands viktigste eksportregion målt i verdi. Svak vekst i tjenestesektoren gjør at regionen på tross av gode forutsetninger, passerer av Salten i utvikling både på sysselsetting og befolkningsutvikling. Helgeland har i sammenligningsperioden vokst langsommere enn Salten.

SALTEN

Salten er med klar margin Nordlands motor, og scorer best på alle kriterier med unntak av totalkapitalens rentabilitet. Regionens bedrifter har med unntak av kapitalavkastningen, den sterkeste lønnsomheten og de sterkeste resultatene. God næringsutvikling reflekteres i den største veksten i jobbskaping, og den beste befolkningsutviklingen i Nordland. Salten er også den eneste regionen i Nordland som er nær opp til landsgjennomsnittet i jobbskaping i kompetansesektorene og er nær ved å ha balanse mellom inn- og utflyttinger i aldersgruppen 20 til 39 år. Bodø er sentrum for tjenesteproduksjon av stor betydning for resten av Nordland.

Omsetningen i Nordlands næringsliv øker med 3,9 milliarder til 121,7 milliarder i 2010. De to siste årene har nordlandsbedriftene levert mye sterkere tall enn Norge. Mens nordlandsbedriftene vokste med 0,3 % i 2009, falt omsetningen i Norge med hele 10,3 % i 2009. Positiv konjunkturutvikling i 2010 gir en vekst i Nordland på 3,3 %, den samme som i Norge. De to siste årene, sett under ett, har Nordland en netto økning i omsetning på 3,6 %, mens Norge har en netto nedgang på 7,4 %. Den positive trenden fortsetter i 2011 hvor bedriftenes omsetning ventes å nå 126,7 milliarder, en vekst på 4,1 %, noe høyere enn den forventede veksten i Norge på 3,8%.

OMSETNINGEN VOKSER

Nordlandsbedriftene startet året 2010 bra, vekst i havbruk, varehandel, transport og tjenesteproduksjon rettet mot næringslivet mer enn kompenserte for et betydelig fall i omsetningen innenfor industri og i bygg- og anleggsnæringen. Utviklingen nasjonalt var langt dystre. Samtidig som 1,1 av 10 omsetningskroner forsvant i Norge, holdt Nordland posisjonen og styrket dermed bedriftenes utgangspunkt for 2010. Nordland oppnådde en omsetning på 121,7 milliarder. De store internasjonale industribedriftene har igjen god aktivitet og opplever tilnærmet normalisering av priser. Utsiktene for 2011 er en vekst på 4,1 % i bedriftenes omsetning, som er på nivå med Norge. Veksten vil dermed følge de alminnelige konjunktorene i større grad. Skal nordlandsøkonomien utvi-

kles videre må det igjen tilføres vekstkraft gjennom investeringer i eksisterende bedrifter og etablering av nye bedrifter i regionen.

I 2010 har konjunktorene påvirket nordlandsbedriftenes evne og vilje til vekst og investeringer negativt både gjennom prispress, lavere lønnsomhet og usikkerhet. Et kjennetegn med 2010 er at de fleste bedriftene kun har gjennomført nødvendige vedlikeholdsinvesteringer, og effektivisert driften. Deler av næringslivet opplever likevel vekst og fremgang, spesielt innenfor havbruk og varehandel. I havbruk begrenses utviklingen av tildelingen av nye konsesjoner, mens varehandelen følger den alminnelige velstandsutviklingen i Nordland.

Lavkonjunktoren har ikke økt arbeidsledigheten i Nordland i 2010. Etterspørselen etter arbeidskraft er økende i takt med at flere pensjoneres. Bedriftene har opprettholdt høyere aktivitet enn ventet og det rekrutteres mange nye til helse- og omsorgstillinger både i kommunal og statlig sektor. De største svingningene i 2010 er det eksportbedriftene samt bygg- og anleggsrelatert industri som har opplevd. Svært svingende etterspørsel skapte utfordringer frem til tredje kvartal 2010. De fleste bedriftene produserer nå med kapasitetsutnyttelse på 90 % eller mer, men rapporterer fortsatt om lavere marginer enn ønskelig. 2010 har gitt økende markedspriser for produktene. Likevel har økte råstoffvarerpriser, økte kraftkostnader, svært skiftende kraftpriser og kortere

ordrehorisoner utfordret bedriftene sterkt. Det er derfor gledelig når eksportbedriftene melder at 2011 forventes å bli vesentlig mer stabilt og forutsigbart enn hva 2010 ble. Selv om det for 2011 er færre vekstimpulser og få større enkeltprosjekter, ventes bedriftenes omsetning å øke med 4,1 % i 2011. Drivkreftene er økt aktivitet innenfor metallindustrien, økt varehandel, og fortsatt vekst i havbruk og tjenesteproduksjon mot bedrifter i Salten.

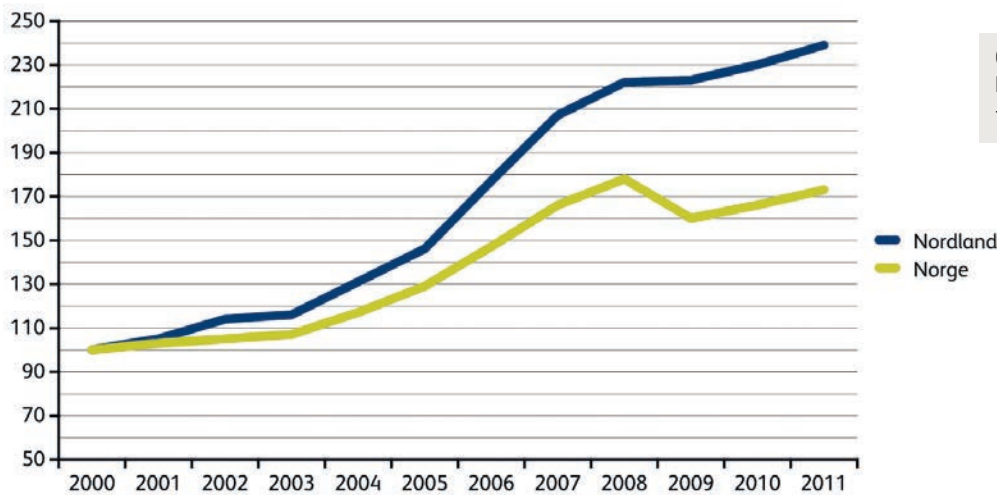
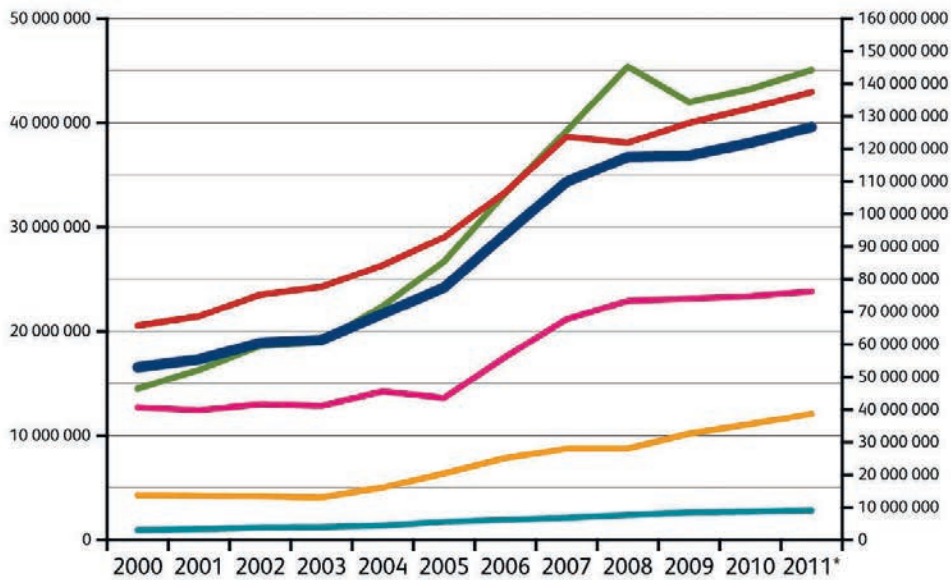
2010 har utfordret veivalgene fremover. Etter en periode med sterk fokus på kostnads-kontroll og mindre investeringer, møter nå bedriftene en hverdag der de selv må utvikle bedriftene. Likevel, optimismen for 2011 er langt mer håndfast enn ved inngangen til 2010. Bedriftene rapporterer om positive impulser fra markedene, konkrete utviklingsplaner og muligheter både på kort og lang sikt. Til tross for de positive signalene betyr lave investeringer utsikter til mindre vekst i nordlandsøkonomien de neste årene enn det vi sett de siste fem årene. Offentlig sektor uendrede investeringsnivå i 2011 virker stabiliserende.

REGIONENE I NORDLAND

Nordland fylkes største region målt i omsetning er Salten med 35,9 % (42,3 milliarder) av omsetningen i Nordland. I løpet av de siste fem årene har Salten økt sin andel av Nordland med 4,9 %, drevet av frisk vekst i industri og tjenesteproduksjon. Helgeland er den nest største regionen, med 26,2 % (30,8 milliarder). Helgelands andel av omsetningen skapt i Nordland er siste fem år redusert med 5,7 %. Den tredje største regionen målt i omsetning er Vesterålen med 17 % (20 milliarder). Vesterålens andel av Nordland er redusert med 0,8 % siste fem år. Den fjerde største regionen er Lofoten med 10,7 % (12,5 milliarder) av omsetningen, en uendret andel av Nordland siste fem år. Rett bak Lofoten følger Ofoten med 10,2 % (12,2 milliarder) i omsetning. Ofoten har i løpet av de siste fem årene økt sin andel av omsetningen med 1,6 %. I sum utgjør regionene i nordre Nordland (nord om Salten) 37 % (44,7 milliarder) av omsetningen i fylket, en uendret andel av Nordland de siste fem år.

Regionen med de største svingningene er Helgeland, der prosessindustriens konjunktursvikt i 2008-2010 medførte at eksportverdien falt med 2,7 milliarder. Regionens bidrag til veksten er vist i figuren på neste side. For både Helgeland og Vesterålen bidrar lav omsetningsvekst i tjenesteyting rett mot bedrifter til at regionen har svakere vekst enn fylkesgjennomsnittet. Regionen med sterkest vekst målt i kroner er Salten.

I Ofotenregionen skyldes fremgangen etableringen av ny industri relatert til solceller og fornybar energi, og en positiv utvikling for malmeksporten og Hurtigruten ASA. Ofoten har siste fem år svak vekst innenfor tjenesteproduksjon mot bedrifter med kun 5% vekst i løpet av fem år. I Saltenregionen er den positive utviklingen drevet av industriens fremgang i Indre Salten og Glomfjord, og Bodøs fremgang innenfor tjenesteyting mot bedrifter, varehandel og næringsmiddelindustri. I Lofoten er det jevnt god vekst i tjenesteproduksjon mot bedrifter konsentrert i Vågan og i fremgang i fiskeriene som driver veksten. De siste fem årene har

oppdrettsnæringens mer enn doubling av aktiviteten gitt det største bidraget til økt aktivitet i Vesterålen. Også bygg og anlegg har sterk fremgang i perioden, men opplever i 2010 mindre vekst. En svakere utvikling i tradisjonell fiskeindustri de siste to årene trekker ned veksten noe. Varehandel er viktig for Vesterålen. Etter en sterk vekstperiode frem til 2006 har varehandel og reiseliv hatt svakere vekst enn fylkesgjennomsnittet. Regionen får dermed lavere vekst enn gjennomsnittet i Nordland. Helgeland kan vise til den laveste veksten i Nordland siste fem år. Konjunkturskiftet i 2008 har påvirket verdien av industriproduksjonen sterkt. Økt aktivitet i havbruksnæringen og i petroleumsrettet tjenesteproduksjon har ikke oppveid nedgangen i industrien. Helgeland har i likhet med flere av Nordlands regioner svak vekst innen produksjon av tjenester mot bedrifter.

NÆRINGENE

De dominerende virksomhetene i primærnæringen er havbruksnæringens produksjonsledd, tradisjonell fiskeindustri og et mindre antall

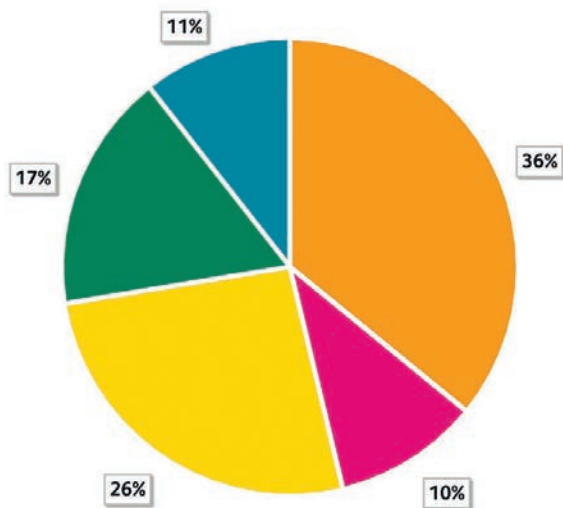
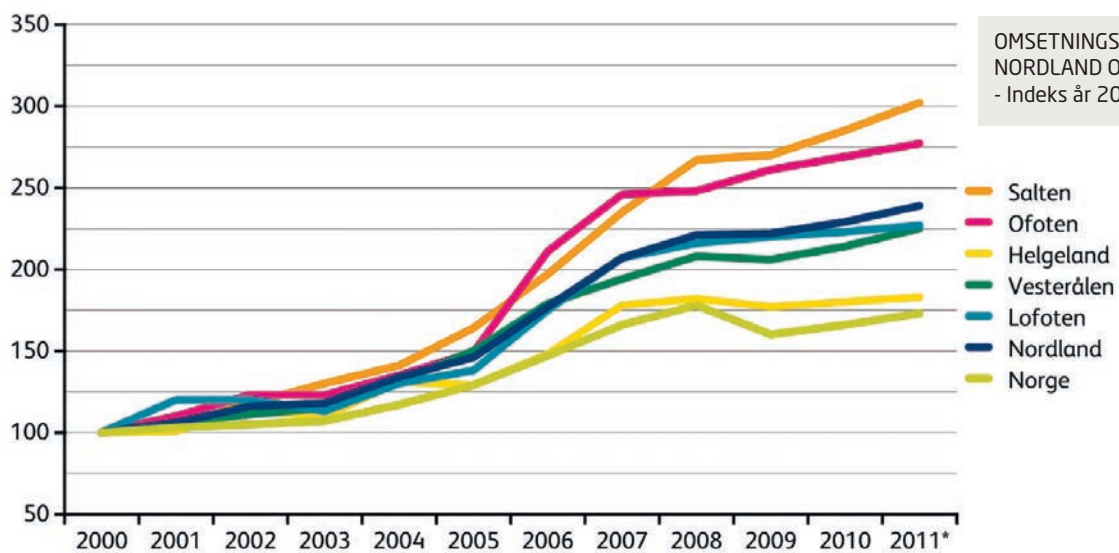
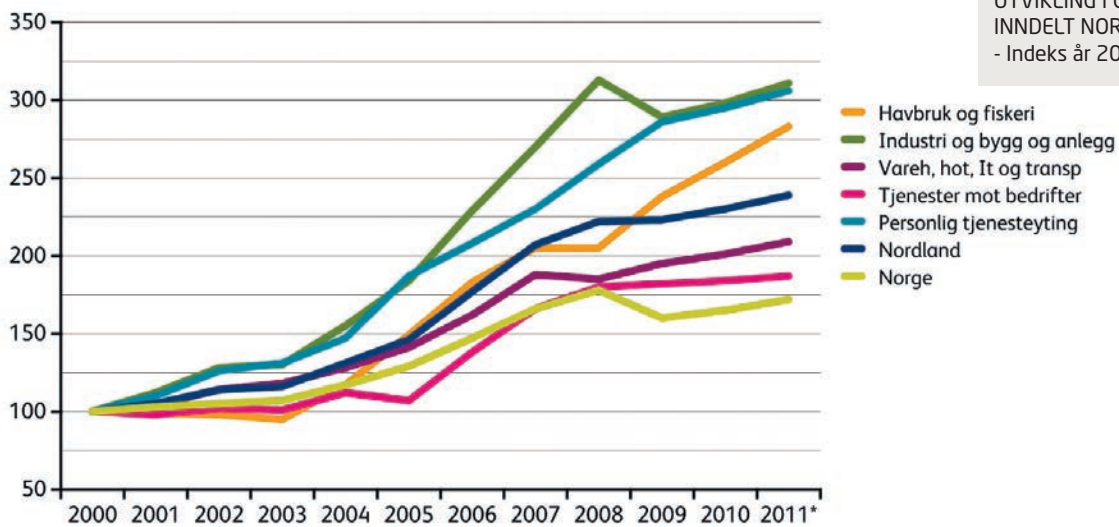
landbruksbedrifter organisert i aksjeselskaper. I det videre omtales derfor denne næringen som havbruk og fiskeri. Havbruk og fiskeri står for 37 % av eksporten direkte fra Nordland og eksporterer for 6,2 milliarder. Omsetningen i havbruk og fiskeri når 10 milliarder i 2010 og ventes å nå 11 milliarder, drevet av fortsatt verdiøkning i lakseeksporten. Næringen er dermed Nordlands raskest voksende i 2010 med 9 %. De siste års endringer i fiskeindustriens struktur gjør at fisk og laks med opprinnelsessted Nordland til en verdi av 2,5 milliarder eksporteres via vestlandsfylkene. Eksporten av sjømat fra Nordland nærmer seg dermed eksporten av metaller og mineraler i verdi. For torskeoppdretteren har de to siste årene vært utfordrende. God tilgang til villfanget torsk, og lavere priser i eksportmarkedene har økt tapene og flere har redusert eller avsluttet produksjonen.

Industriektoren i Nordland omfatter en rekke internasjonale prosessindustribedrifter, en stor fabrikkasjons-, verksted- og vedlikeholdsnæring, tre- og byggevareindustri, bygg- og anleggsbedrifter og kraftproduksjon. Etter å ha

nådd en foreløpig rekordomsetning i 2008 på 45,4 milliarder, ga fallende priser og aktivitet en reduksjon i omsetningen på 7,5 % i 2009. I 2010 har aktiviteten og priser styrket seg noe og omsetningen vokser med 3 % til 42,3 milliarder.

Utsikter til god kapasitetsutnyttelse i kombinasjon med moderat prisøkning på de viktigste metallproduktene, ventes å gi en vekst på 4,2 % til 45 milliarder i 2011. Industrien forblir derfor fylkets største sektor målt i omsetning. Konjunktorene opplevtes fortsatt som usikre av mange bedrifter. 2010 markerte et positivt vendepunkt for trevareindustrien med volumvekst på om lag 10 %, men fortsatt noe lavere priser enn nødvendig.

Skal ny vekst utløses, må bedriftene øke investeringene i miljøteknologi, ny teknologi for effektiv produksjon og økt videreføring både av metaller og fisk. For å sikre videre utvikling må industriens tilgang til kraft avklares og det må etableres forutsigbare prisregimer slik at industrien ikke tvinges ut av fylket.

OMSETNINGEN I NORDLAND FORDELT PÅ REGION
- % vis andel av omsetningen i 2010

- Salten
- Ofoten
- Helgeland
- Vesterålen
- Lofoten

Den private velstandsutviklingen er avgjørende for utviklingen i våre handels-, transport-, og reiselivsbedrifter. Denne sektoren er Nordlands nest største etter industrien. Etter en moderat nedgang i 2008 som følge av finanskrisen, var veksten tilbake i 2009 med 5 % til 40 milliarder. I 2010 fortsetter den positive fremgangen, og sektoren ventes å omsette for 41,3 milliarder (+3,5 %). Veksten vil i 2010 følge lønnsveksten i Nordlandssamfunnet. Vedvarende lav rente og stabil sysselsetting gir økende kjøpekraft i fylket.

Både globalt og nasjonalt har tjenesteproduksjon rettet mot bedrifter vært den viktigste vekstskaperen i økonomien. Tjenestesektoren i Nordland har i 2009 en omsetning på 23,1 milliarder, en tilnærmet nullvekst. Denne nullveksten fortsatte i 2010. Utsiktene for 2011 er en vekst på kun 2 % for fylket totalt. Utviklingen gir to sterke signaler. For det første er tjenestesektoren avhengig av gode konjunkturer for de bedriftene de leverer tjenester til. For det andre må tjenestetilbyderne være konkurransedyktige i forhold til leverandører utenfor regionen. Over tid er det kun i bysamfunnene i Nordland at tjenestesektoren vokser. Med unntak av Bodø som er nært opp til landsgjennomsnittet, utnyttes drivkreftene i tjenestesektoren i for liten grad. Dette er svært tankevekkende, spesielt siden utviklingen i tjenestesektoren er selve nøkkelen til å skape attraktive jobber for høyt utdannet arbeidskraft.

Tjenesteproduksjon mot private omfatter bedrifter innen kultur, kunst, barnehage, undervisning, omsorg, tannhelse og helse-tjenester. Sektoren omsetter for 2,6 milliarder og stimuleres av et voksende konsum av kulturprodukter og økende etterspørsel etter private omsorgs- og helsetjenester. De siste fem årene har sektoren mer enn doblet omsetningen. Sektoren har god fremdrift i takt med at det er økende aksept for kjøp av private helse- og omsorgstjenester i samfunnet. Eldrebølgen bidrar nå i større grad til økt etterspørsel.

Nordlandsøkonomiens største utfordringer i 2011 er å utnytte de mulighetene vår nærhet til ressurser og kompetanse gir oss på sølvfat. Det betyr at industriens investeringer i fremtidsrettede miljøvennlige produkter må komme i gang igjen. Nordlandsbedriftene må sikre seg en større del av oppdragene rundt petroleumsvirksomheten utenfor Helgeland. Videre må nordlandsbedriftene koble seg nært til det nye universitetet i Nordland. Nordland må også få et bedre grep over hvordan vi forvalter konsesjoner innenfor havbruksnæringen, dette for å sikre at vekstmulighetene i Nordland utnyttes av aktørene i fylket.

FAKTA:

- Universitetet i Nordland er et faktum. Bedriftene bør utforske mulighetene dette gir gjennom å skape jobber for de som uteksamineres.
- Universitetet og høgskolene i Nordland må tilby kompetanse til det regionale næringslivet.
- Videre vekst betinger økte investeringer i nordlandsbedriftene. Det betyr at Nordland må arbeide for å motivere både industri, opprettsnæringen, samferdselsnæringen, og tjenestesektoren til igjen å investere i Nordland. En viktig nøkkel blir petroleumsaktiviteten utenfor Helgeland.
- I januar 2011 kommer Skarvskipet til Sandnessjøen. Nordland har i 2010 fått den først fremskutte driftsorganisasjonen i Sandnessjøen. I 2011 fortsetter landsdelens eget oljeselskap, North Energys leteboring utenfor Nordland. Videre utbygginger gir store muligheter også for nordlandsbedriftene, men dette betinger at disse er bevisste på å posisjonere seg mot denne næringen som vi i Nordland må forholde oss til i flere tiår fremover.

TØFFE TIDER GIR LAVERE LØNNSOMHET

Nordlandsbedriftenes resultater for 2010 gir signaler om økt inntjening. Fra et fall i driftsresultat fra 9,4 milliarder i 2008 til 6,6 milliarder i 2009, forventes en økning til 7,2 milliarder i 2010. Den internasjonale lavkonjunkturen har slått negativt ut for lønnsomheten i nordlandsbedriftene. I 2010 forbedres lønnsomheten noe i forhold til 2009, men ligger fortsatt 23 % lavere enn for 2008. Marginfallet betyr mindre avkastning til eierne. Etter at Nordland i 9 år har hatt høyere lønnsomhet enn landsgjennomsnittet, er nå driftsmarginen rett under landsgjennomsnittet.

Lavere lønnsomhet i Nordland gir seg direkte utslag i lavere avkastning på investert kapital. Totalkapitalrentabiliteten faller i 2009 til 8,1 %. I forhold til landsgjennomsnittet på 6,6 % i 2009, er totalkapitalrentabiliteten fortsatt høyere i Nordland. En bedret driftsmargin i 2010 øker totalkapitalavkastningen.

Svekkelsen av driftsmarginene har slått svært forskjellig ut mellom sektorene. I industrien har kraftprodusentene fortsatt gode marginer, innenlands trevareindustri har unngått negative marginer og fiskeindustrien rundt laks og pelagisk sektor har hatt stabile til økende marginer. 2009 og deler av 2010 har marginmessig vært svært svakt for både eksportindustrien sett under ett, solcellerelatert industri og for store deler av transportbransjen. En viss forbedring skjer i 2010,

til 5,9 %. Marginnivået er fortsatt under gjennomsnittet for Norge. 2010 er likevel et godt år hvor de fleste bedriftene igjen har positiv lønnsomhet i driften. Noe som igjen gir grunnlag for økte investeringer.

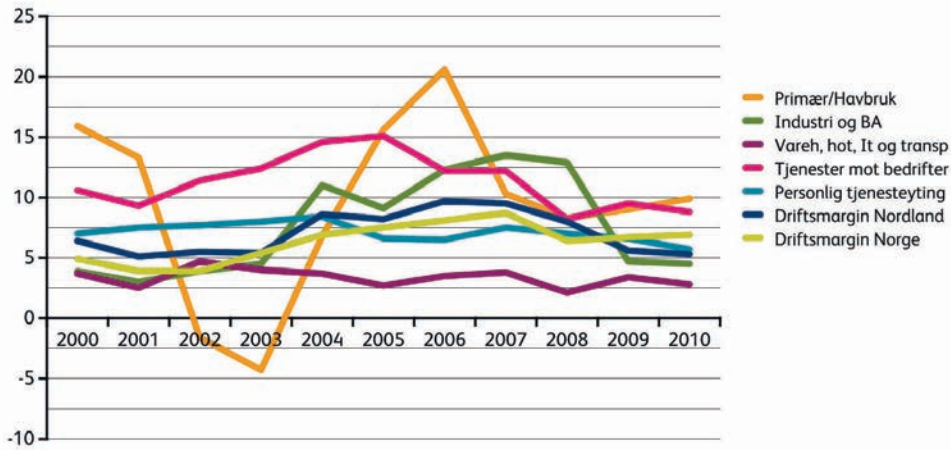
Havbruksbedriftene fortsetter å vise svært god lønnsomhet gjennom hele finanskrisen. Driftsmarginer over 20 % er her ikke uvanlig, og utsiktene er gode også fremover. Innen varehandel, tjenesteyting mot bedrifter og tjenesteyting rettet mot private har konjunkturedgangen i liten grad påvirket lønnsomheten. Tjenesteytere mot bedrifter i eksportsektorene har lavere lønnsomhet, men er langt mindre negativt påvirket enn eksportbedriftene.

Tilfredsstillende driftsmarginer og konkurransedyktig avkastning på investert kapital

er helt nødvendig, skal Nordland være attraktivt for næringsliv og kapitaleiere. I 2009 og 2010 har lønnsomhet og kapitalavkastning falt både i Norge og i Europa. Driftsmarginen for fastlands-Norge har falt med 21 % sammenlignet med 2008. For nordlandsbedriftene er dette fallet enda sterkere med nedgang i nivå på 23 %. Marginfallet i industrien har utløst sterkt kostnadsfokus og redusert aktivitet for underleverandører og svært små investeringer. Konsekvensene er at det iverksettes få nye prosjekter og mange planlagte prosjekter skyves ut i tid.

RISTER AV SEG FINANSKRISEN

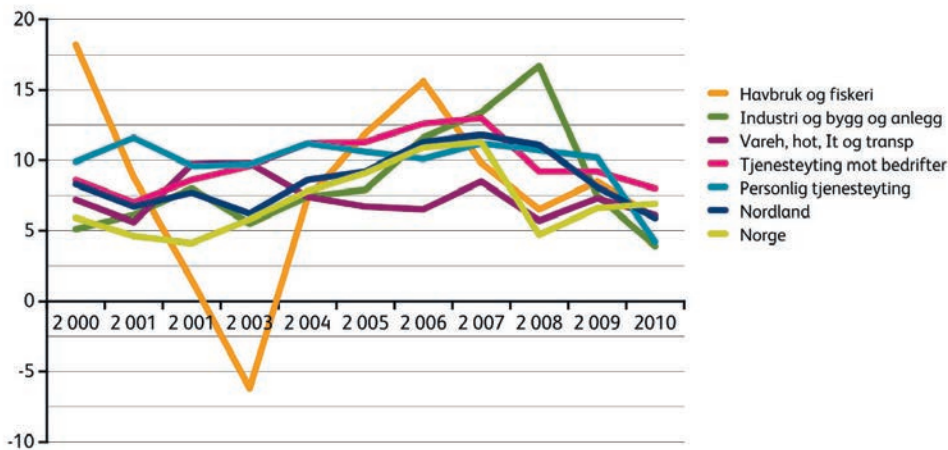
Nordlandsøkonomien var preget av fallende marginer helt frem til fjerde kvartal 2009. Inngangen til 2010 ga et første kvartal med økende marginer, men deretter opplevde mange bedrifter stort marginpress gjennom

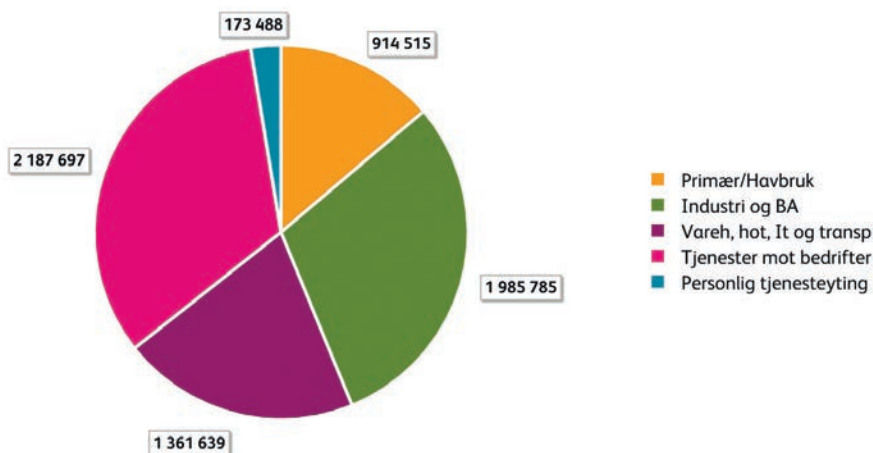
DRIFTSRESULTAT I % AV DRIFTSINNTEKTER - pr. hovedbransje, Nordland og Norge

DRIFTSRESULTAT I % AV DRIFTSINNTEKTER - per region, Nordland og Norge

TOTALKAPITALRENTABILITET - pr. hovedbransje, Nordland og Norge. Ordinært resultat før skatt pluss finanskostnader, delt på sum gjeld og egenkapital

HOVEDNÆRINGENES BIDRAG TIL SUM DRIFTSRESULTAT NORDLAND SISTE ÅR - Sum driftsresultat i 1000 kroner. Sum for Nordland er 6,6 milliarder

hele våren 2010. Spesielt prosessindustrien, tjenesteyterne og logistikkbedriftene opplevde hard konkurranse og sterkt marginpress. Situasjonen vedvarte til midten av august. Fra august og utover høsten melder bedriftene om en langsom og rykkvis forbedring i etterspørsel og en forsiktig forbedring i prisene. De første signalene om forbedring kom i form av noe økte volumer, og i siste kvartal 2010 i form av svakt økende priser. Nordlandsbedriftene er i ferd med å riste av seg finanskrisen, og ser nå håndfaste signaler på at lønnsomheten igjen er i positiv utvikling. Resultatgraden forventes i 2011 å nå 7 %. Vedvarende høy kraftpris i 2011 kan påvirke marginene negativt i prosessindustrien. Bedriftene sikrer i stor grad krafttilgangen slik at de ikke er fullt ut eksponert for prisene i spotmarkedet. Varierende sikringsgrad gjør det vanskelig å tallfeste den negative margineffekten.

REGIONENES LØNNSOMHET

Regionalt er det betydelige forskjeller i bedriftenes driftsmarginer. Vesterålen er i særstilling regionen med sterkest lønnsomhet i 2009, med en resultatgrad på 8,9 % og et driftsresultat på 1,8 milliarder. Dette er langt over fylkesgjennomsnittet på 5,6 %. I 2010 fortsetter fremgangen drevet av havbruksbedriftene i regionene. Mens regionens bygg- og anleggsbedrifter hadde god lønnsomhet i 2009, er disse noe mindre lønnsomme i 2010.

De nest mest lønnsomme regionene i Nordland er Helgeland og Salten, begge med en driftsmargin på 5,2 %. Helgelandsbedriftene genererer et driftsoverskudd på 1,7 milliarder, med de dominerende bidragene fra havbrukssektoren og metallindustrien.

Helgelandsbedriftenes driftsoverskudd er redusert med 1,2 milliarder fra 2008 bare i prosessindustrien, noe som illustrerer den sterke negative påvirkningen fra finanskrisen.

Saltenbedriftene bidrar med 2,2 milliarder i driftsresultat, hele 2 milliarder lavere enn i 2009. Hovedårsaken er fall i lønnsomhet innenfor solcelleindustri, prosessindustri, og liten aktivitet i eiendomsmarkedet. Saltens lønnsomhet dras opp av tjenestesektoren i Bodø og havbruksbedriftene.

Regionene Ofoten og Lofoten har svakest lønnsomhet i Nordland. Driftsmarginen er på 4 %. Lofoten genererer 580 millioner i driftsresultat, mens Ofoten genererer 660 millioner. Det er interessant å merke seg at regionene med best lønnsomhet er de med den største oppdrettsvirksomheten, mens regioner med stort innslag av varehandel, reiseliv, transport, internasjonale eksportbedrifter, har lavere lønnsomhet i 2009.

AVKASTNING PÅ INVESTERT KAPITAL

Det er fortsatt attraktivt å sette kapital i arbeid i Nordland sammenlignet med landsgjennomsnittet, Totalkapitalrentabiliteten er i Nordland 8,1 % mot 6,6 % i Norge. Dette er et viktig signal at selv om lønnsomheten er redusert, gir bedriftene fortsatt en attraktiv avkastning sammenlignet med gjennomsnittet i Norge. Den beste avkastningen finner vi innenfor tjenesteyting rettet mot bedrifter med 9,2 % og havbruk og fiskeri med 8,5 %. Den svakeste avkastningen hentes fra den store varehandel-, reiseliv- og transportsektoren med kun 2,8 % avkastning på totalkapitalen. Totalkapitalrentabiliteten øker i 2010 til 10 % for fylket under ett, og ventes i 2011 å øke til 12 % drevet av en forbedring av prosessindustriens lønnsomhet.

NÆRINGENE

Nordlands mest lønnsomme sektor er nå tjenesteyting rettet mot næringslivet. Sektoren genererer et driftsresultat på 2,2 milliarder og en driftsmargin på 9,5 %, sammenlignet med fylkesgjennomsnittet på 5,6 %.

Industri og kraft er fylkets nest største bidragsyter med et driftsresultat på 2 milliarder og en resultatgrad på 4,7 %. Ser vi tilbake til 2008 var bidraget størst fra industri samt bygg og anlegg, med et driftsoverskudd i sektoren på hele 6 milliarder. Driftsmarginen er dermed redusert med 64 %, en av de mest dramatiske reduksjonene over et kort tidsrom som Nordland har opplevd. Målt i prosent er havbruk og fiskeri den nest mest lønnsomme sektoren i Nordland. Isolert sett har havbruksbedriftene en driftsmargin på 21 %. I sum legger havbruk og tradisjonell fiskeindustri igjen 1 milliard til eierne. Varehandel, reiseliv og transportsektoren genererer en driftsmargin på 3 %. Mens varehandelen har uendret margin, og reiselivsbedriftene i 2010 har et normalt driftsår bak seg, er det svakere lønnsomhet i transport og logistikk enn foregående år. Redusert lønnsomhet som følge av at lavere etterspørsel etter transport fra bygg og anlegg og industri ikke kompenseres av økt transport av laks og bedring av driftsresultatet i Hurtigruten. Bedriftene innen tjenesteproduksjon mot private er den sektoren i Nordland som har merket minst til konjunkturedringene. Lønnsomheten er 6,6 % og ligger over fylkesgjennomsnittet på 5,6 %.

UTFORDRINGER

- For lav lønnsomhet i de store utenlandsk eide bedriftene kan skape stor usikkerhet om videre satsninger i Nordland.
- Det store fallet i lønnsomhet utfordrer bedriftenes evne til videre vekst og investeringer sterkt.
- Havbruksnæringen har stort vekstpotensial i Nordland, men er avhengig av at konsesjoner tilføres for å kunne utnytte vekstkraften. Det er derfor viktig at bedriftene i Nordland får tilført økt volum for å gi Nordland økt aktivitet.
- Lønnsomhetsnivået bremser evnen til å utnytte nye muligheter innenfor petroleumsnæringen.

PARKENFESTIVALEN
RENASSPARKEN BODØ

PARKENFESTIVALEN
RENASSPARKEN BODØ

EFFEKTIV KAPITALUTNYTTELSE GJØR NORDLAND ATTRAKTIVT I VANSKELIGE TIDER

Kapital er fundamentet for økonomien i Nordland. I alt er det investert 150,3 milliarder i nordlandsbedriftene, som det siste året har styrket egenkapitalandelen til 31 %. Den investerte egenkapitalen økte med 9 % til 46,7 milliarder i Nordland siste året. Bedriftene har dermed økt egenkapitalen med 3,8 milliarder. Summen av totalkapitalen øker med 3,9 % til 150,3 milliarder og gjelden er økt med 2,1 milliarder. Egenkapitalens omløpshastighet er 2,5 ganger per år, mens gjennomsnittet i Norge er 1,2 ganger. Dette gir Nordland en fordel med lavere kapitalbinding og effektiv kapitalutnyttelse.

Nordlandsbedriftene viser en sunn egenkapitalutvikling, med styrket soliditet. Bedriftenes egenkapitalandel er 31 %, sammenlignet med 40,5 % i Norge. Nordlandsbedriftene øker totalkapitalen i et år der den faller med 73 milliarder i Norge. Likevel er det et stykke opp til egenkapitalandelen i Norge. I perioder med stor uro i finansmarkedene vil lavere egenkapitalandel redusere tilgangen til lånekapital, fordi bedriftene ikke makter å oppfylle kredittmarkedets vilkår.

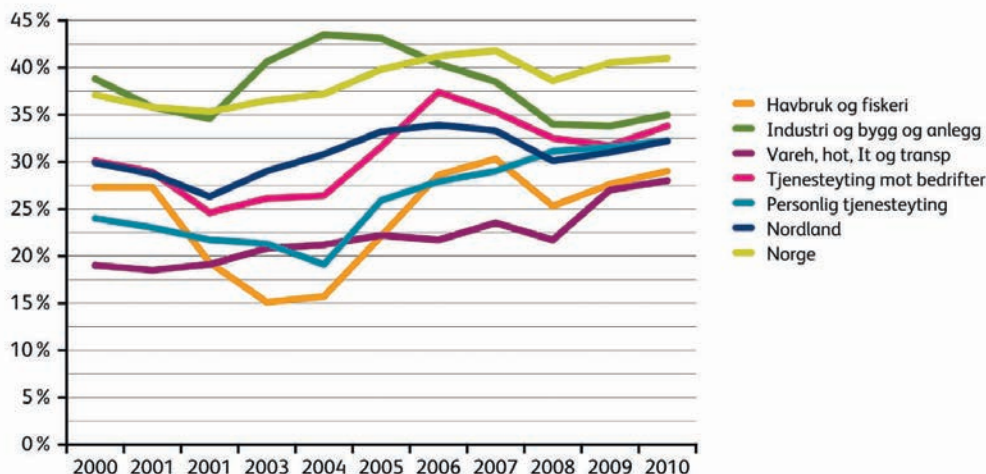
Nordland har de siste ti årene hatt et lavere egenkapitalnivå enn Norge. Den viktigste forklaringen på forskjellen i egenkapitalens

nivå er nærings- og eierskapsstrukturen i Nordland. Stor og effektiv industri, liten tjenestesektor, få hovedkontorer, og mange konserneide bedrifter bidrar til at egenkapitalandelen blir lavere. Nordlandsbedriftene kjennetegnes også av betydelig høyere omsetning per krone investert, og dermed høyere omløpshastighet og lavere kapitalbinding.

Drivkreftene bak kapitalutviklingen i Nordland er bedriftenes tilbakeholdte overskudd, eiernes kapitalinnskudd, og tilgangen til lånefinansiering. Finanskrisen har påvirket både inntjening og tilgjengelighet på lån negativt. Kapitalinnhenting har vist seg utfordrende

for de bedriftene som har forsøkt emisjoner i markedet. Bedriftene kan tilpasse seg ved å redusere investeringer, prioritere nedbetaling av gjeld og konsolidere aktiviteten i bedriften slik at kapitalbehovet reduseres og egenkapitalen øker. Resultatet er redusert vekstkraft, og fare for tap av konkurransevne. Totalkapitalrentabiliteten i Nordland på 8,1 %, er bedre enn Norge som når 6,6 %. I Norge har gjeldsnedbygging vært prioritert, mens det i nordlandsøkonomien fortsatt skjer investeringer som øker totalkapitalen. Til tross for svakere lønnsomhet etter 2008, er det fortsatt langt mer attraktivt å investere i nordlandsbedriftene, sammenlignet med Norge.

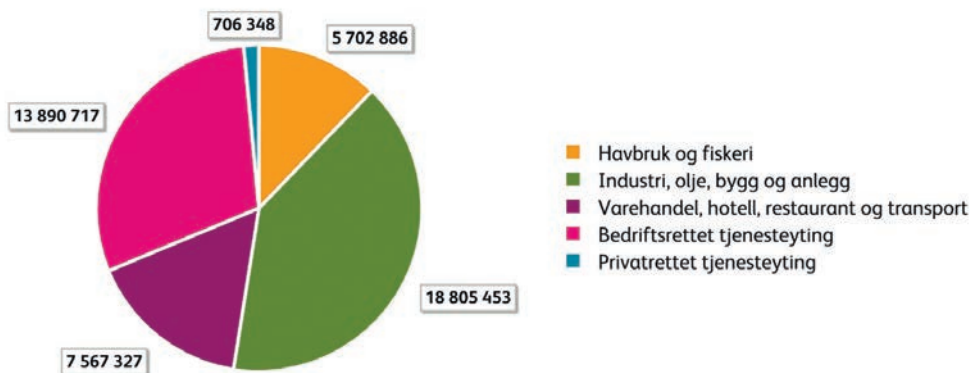

UTVIKLING I EGENKAPITALANDELEN

- Etter hovednæring, Nordland og Norge

Forklaring: Egenkapitalandelen er bedriftenes egenkapital dividert på totalkapitalen

EGENKAPITAL PR. HOVEDNÆRING I NORDLAND

Forklaring: Beløp 1000 kroner. Egenkapital er summen av aksjekapital og opptjent egenkapital.

Sum av egenkapital i Nordland er 46,3 milliarder kroner

REGIONENE

Regionen med den høyeste egenkapitalandelen er Helgeland med 34,5 % som reflekterer industri- og kraftprodusenter med store verdier. Helgelands egenkapital er 12,2 milliarder og utgjør 26 % av egenkapitalen i Nordland. Hoveddelen av egenkapitalen er investert i industri, havbruk og kraftproduksjon. Eksportindustriens underskudd i 2009 og deler av 2010 har tært på egenkapitalen, og reduserer egenkapitalnivået fra 36 % til 34,5 %. Foregående gode år gjør at bedriftene tåler tapene i 2009 og deler av 2010.

Lofoten har den nest høyeste egenkapitalandelen med 32,2 %. Majoriteten av kapitalen er investert i næringseiendom, fiskeindustri, kraftproduksjon og i reiselivsbedriftene. Lofoten utgjør 9,3 % av egenkapitalen i fylket. Egenkapitalen øker i Lofoten som følge av investeringer i eiendom og bedre lønnsomhet i fiskeindustrien.

Salten har den tredje høyeste egenkapitalandelen med 30,8 % og utgjør 36 % av egenkapitalen i Nordland. Det har vært

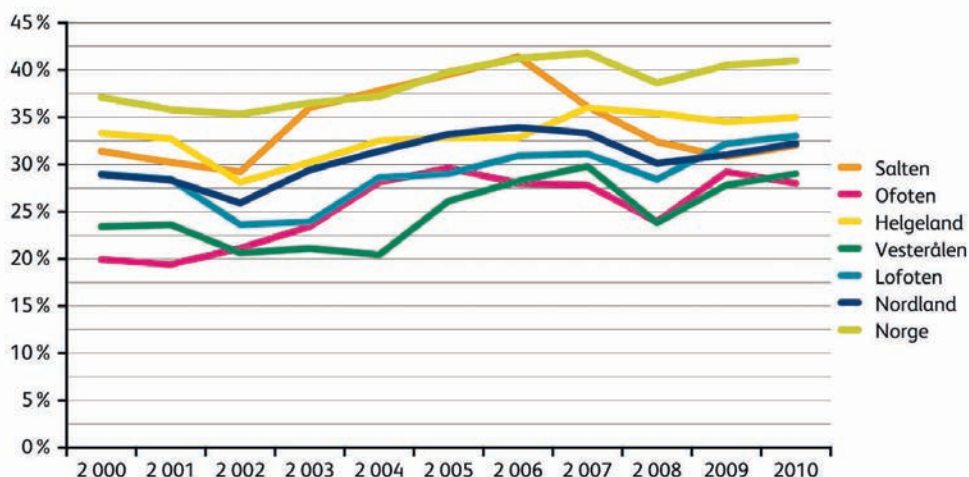
knyttet stor spenning til utviklingen i egenkapitalutviklingen i solcelleindustrien lokalisert i Glomfjord og Narvik i takt med de store utfordringene bedriftene har møtt i markedet og etter at det er gjort store investeringer. Egenkapitalsituasjonen svekkes i disse bedriftene i 2009 og 2010, og drar ned egenkapitalandelen fra 32,4 % til 30,2 % for Salten totalt. Fortsatt fremgang for næringslivet innen tjenesteyting oppveier mye av nedgangen i industrien. Industrien i Salten er avhengig av bedre lønnsomhet i eksportmarkedene for å sikre langsiktig overlevelse. Det jobbes intenst med effektivisering og nye prosesser både i metall- og solcelleindustrien. I Salten er i tillegg til industrien, en stor andel av kapitalen investert i eiendoms-, tjeneste- og handelsbedrifter.

Regionene med de laveste egenkapitalandelen er Ofoten med 29,3 % og Vesterålen med 27,8 %. I Vesterålen bidrar havbruksnæringen sterkt til egenkapitalandelen med gode resultater over tid, mens tradisjonell fiskeindustri har vært gjennom en periode med fallende egenkapitalandel som følge av lave

priser i verdensmarkedene. I Ofoten bidrar investeringene i ny kapasitet innen solcellerelatert industri til økt egenkapital, i tillegg til at Hurtigruten har innhentet ny egenkapital som er med på å øke gjennomsnittet i regionen.

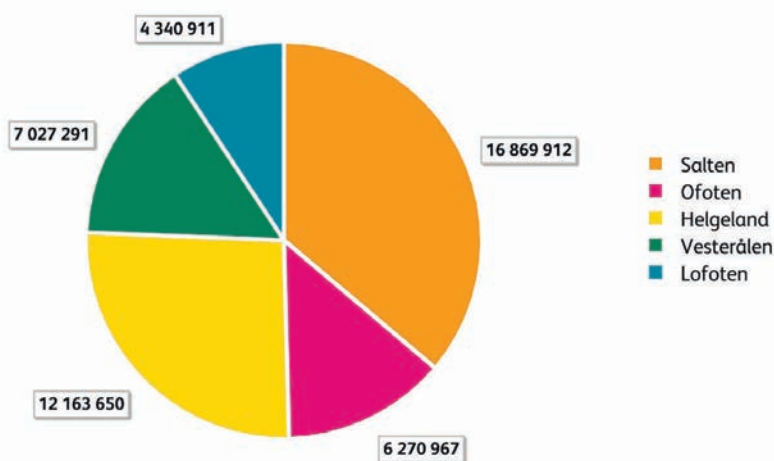
NÆRINGENE

Havbruk og fiskeri er sammensatt av en havbruksnæring med raskt voksende egenkapital og store overskudd, en fiskeindustri som har måttet tære på egenkapitalen og et fartøyledd som etter en vanskelig start på 2010, igjen tilfører opptjent kapital. Sterke tall fra lakseoppdretteren gjør at egenkapitalandelen øker fra 25,3 % til 27,6 %. Det er totalt investert 20,7 milliarder, hvorav 5,7 milliarder er egenkapital. Veksten i lakseoppdrett er kapitalkrevende. Kun store overskudd fra driften har gjort den sterke veksten mulig i Nordland. I de nærmeste årene vil politikken rundt tildeling av nye konsesjoner, og justeringer av MTB (maks tillatt stående biomasse) for oppdrett av laks påvirke videre kapitaldannelse sterkt. De neste to årene blir derfor svært spennende for kapitaleierne, siden økt konkurranse fra

UTVIKLING I EGENKAPITAL-ANDELEN PER REGION - NORDLAND OG NORGE

Forklaring : Egenkapitalandelen er forholdet mellom summen av aksjekapital og opptjent egenkapital dividert på sum av totalt investert kapital

FORDELING AV EGENKAPITAL PER REGION I NORDLAND

- Beløp i 1000 kroner. Sum egenkapital er 46,3 milliarder

chilenske oppdrettere ventes å påvirke prisen. Et svært tøft 2009 og svak lønnsomhet i deler av 2010 har redusert industriens egenkapital til 33,8 %. Fallet er moderat, men er krevende for de bedriftene som er hardest rammet. Hele 40,3 % av egenkapitalen i Nordland er investert i industri, kraftproduksjon og bygg og anlegg. Nordland er det femte største industrifylket i Norge, og industribedriftene er svært viktige fordi utenlandsk kapital trekkes til Nordland i form av investeringer og eierandeler i slike bedrifter. Industrien har i perioden 2003 til 2010 vokst sterkt i aktivitet, og hver fjerde krone i økte verdier i Nordland er skapt av industrien.

Varehandel, restaurant, persontransport, og kommunikasjon øker egenkapitalandelen til et gjennomsnitt på 27 %. Reinvesterte overskudd, kapitaltilførsel til bedriftene, investeringer i transportmidler, og flere nye butikker og kjøpesentereieendommer har tilført mer enn 1,6 milliarder i økt egenkapital fra eiere og drift. Sektoren er fylkets nest største målt i omsetning, men har likevel kun 14 % av den investerte egenkapitalen i Nordland.

Tjenesteyterne rettet mot bedriftene har en egenkapitalandel på 31,7 %, en moderat nedgang fra 32,5 %. Sektoren har økt egenkapitalen med 1,2 milliarder, men har også fått tilgang til 3,6 milliarder i lånekapital, noe som vitner om at långiverne har tro på bedriftene. Veksten i havbruk stimulerer også tjenesteyterne positivt, og en økende tjenesteyting rettet mot petroleumssektoren har medført økt kapitaltilgang. Tjenestesektoren er også en viktig forvalter av andre bedrifter, og sektoren har Nordlands høyeste avkastning på investert kapital.

Tjenesteyting mot private øker investert egenkapital i en jevn veksttakt tilnærmet uberørt av konjunktorene. Stabil margin og økt volum i konsumet av tjenester i befolkningen genererer en økning i egenkapitalen med 80 millioner, og egenkapitalandelen på 31,6 %. Bedriftene vokser nå med forsiktighet. Sektoren er fylkets minste med 1,5 % av egenkapitalen i fylket.

UTFORDRINGER

- Bedriftenes totale investerte kapital vokser lite i 2010. Det skyldes at investeringsaktiviteten er sterkt redusert, og investeringer i stor grad finansieres over driften.

- I 2009 og 2010 har det vært liten investeringsvilje og bedriftenes tilbakeholdte overskudd er redusert. Tilgangen på kapital er dermed begrenset. Når i tillegg Innovasjon Norges budsjetter reduseres, betyr det at kapitaltilførselen til Nordland går ned med de uheldige konsekvenser det har. Egenkapitalkravet for lånefinansieringer har økt sterkt, og Det er langt på vei kun investeringer som gir meget høy avkastning eller er kritiske for produksjonen som gjennomføres.

HAVBRUK ER NORLANDS EKSPORTVINNER I 2010

Havbruksbedriftene ble Nordlands eksportlokomotiv i 2010. Eksporten av laks og villfanget fisk vokste med hele 16 % i verdi fra 2008 til 2010. Økningen tilsvarer en verdivekst på 1,2 milliarder. Nordland er nå Norges tredje største eksportfylke av fisk, med en eksportomsetning på 6,2 milliarder. I samme periode har verdien av metalleksporten falt med hele 34 % til 9,5 milliarder. Nordland står for hele 72 % av eksporten fra Nord-Norge og 53 % av fiskeeksporten i nord. Forhåpentligvis ble 2010 vendepunktet for metalleksportørene hvor 2011 vil gi økt eksportverdi og volumvekst. Våre produsenter/eksportører av oppdrettslaks har et stort vekstpotensial globalt, forutsatt at de sikres tilgang på flere konsesjoner og eller økning av MTB (maks tillatt stående biomasse) slik at Nordland holder tritt med utviklingen og sikrer økonomisk vekst og bærekraft.

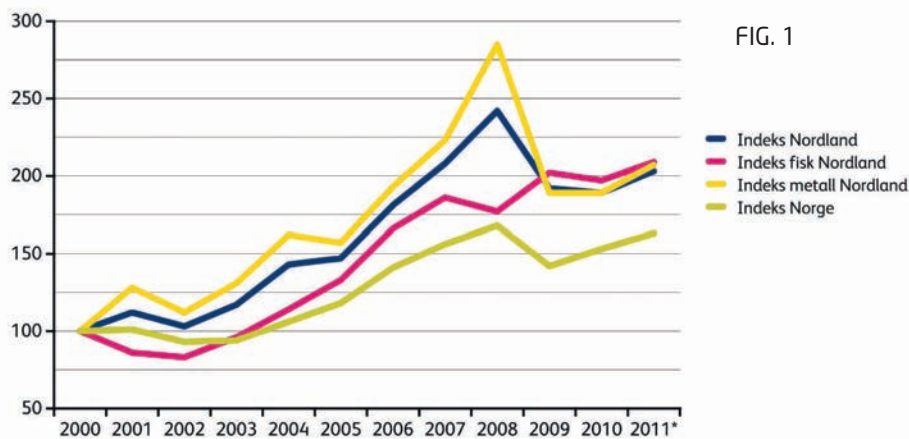

FIG. 1

FIG. 1

UTVIKLING I EKSPORT FRA NORDLAND OG NORGE
- Indeks år 2000 = 100.
Sum eksport fra Nordland er 16,1 milliarder

FIG. 2

FORDELING AV EKSPORTEN FRA NORD-NORGE PER FYLKE
- % andel av eksport fra Nord-Norge. Sum eksport fra Nord-Norge er 23 milliarder

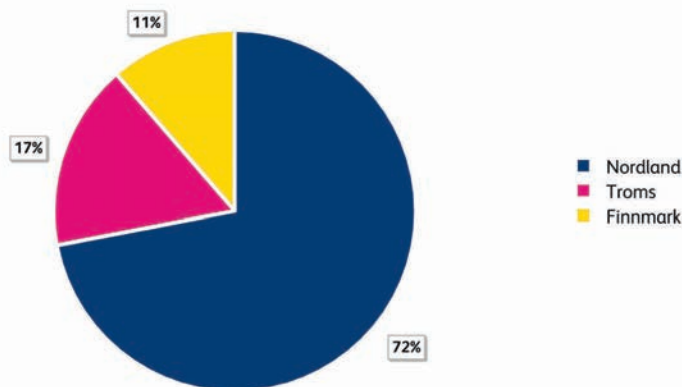

FIG. 2

EKSPORT FRA NORDLAND

- Eksportomsetningen er 16,1 milliarder og uendret fra 2009.

- Laks er den dominerende verdibæreren i fiskeriene, fulgt av torsk og pelagisk fisk. Metaller er den dominerende verdibæreren i prosessindustrien dominert av solceller og wafere, aluminium, armeringsstål og legeringer.

- I 2011 ventes eksportverdien å øke til 17,4 milliarder. Fisk utgjør nå nær 40 % av eksporten fra Nordland, mens metaller og andre industriprodukter utgjør 60 %.

- Innen fisk er laks den dominerende verdibæreren.

- I prosessindustrien er det metaller og solceller som er de største verdibærerne.

- Eksporten vil i 2011 økes til 74 000 kroner per innbygger av tradisjonelle varer utenom brensel (oljeprodukter), sammenlignet med landsgjennomsnittet på 60 000 kroner per innbygger.

Fra Nordland eksporteres det tradisjonelle varer for 16,1 milliarder i 2010 av en total omsetning på 121,7 milliarder. Eksportverdien er undret fra 2009. Det betyr at fastlandsøkonomien har vokst mer enn eksportøkonomien i 2010. Finanskrisen har frem til vendepunktet høsten 2010, redusert eksportverdien av metaller med 4,8 milliarder og resultert i svært lav lønnsomhet for mange eksportører. I 2010 har produksjonsvolumene utviklet seg positivt for metalleksportørene. Stadig bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel i eksportmarkedene for metaller, drevet av god vekst i Asia og i Sør-Amerika, har ut over høsten gitt økende markedspriser og lovende utsikter for 2010. Fremgangen for metallindustrien er svært viktig. Økt aktivitet er helt nødvendig for igjen å gjøre disse bedriftene attraktive for eierne. Takket være veksten i lakseeksporten, unngår vi fall i totalverdien av eksport fra Nordland.

I 2011 er utsiktene for eksport fra Nordland langt bedre enn for 2010. Veksten i eksportverdi ventes for Nordland å bli 7,5 %. Det er godt nytt at produsentene av kabler og jernmalm har solgt nesten all produksjonskapasitet for 2011. Den store prosessindustrien har for 2011 inngått langsiktige avtaler der de er sikret full produksjon til markedspriser over prisene i 2010. Lavere kvoter på sild og lodde, mer enn utlignes av at kvotene øker med 16 % for andre år på rad på torsk. Kapasiteten i pelagisk industri i Nordland er økt med nye anlegg i Bø og på Værøy. Filialisering av fiskeindustrien fører nå til at større mengder av torsken føres ut av fylket. Strukturendringen i fiskeindustrien kan

medføre at verdifull kompetanse går tapt. Det ventes en gjennomsnittspris på laks i 2011 på samme nivå som 2010. I tillegg til liten vekst i produksjonsvolumet fortsetter laksen å øke i eksportverdi. Laksenæringen planlegger en rekke investeringer i 2011 både i nytt produksjonsutstyr i sjøanleggene, settefisk og slakterileddet for å øke produktiviteten. For produsentene av solcellewaferer og solceller ventes 2011 å gi vekst drevet av at selskapene får full effekt av kapasitetsinvesteringene og effektiviseringstiltakene. Det er gledelig at REC nylig kunngjorde kontrakter til en verdi av 2,3 milliarder med kunder i Asia for perioden 2011 til 2013.

For havbrukselskapene hjemmehørende i Nordland blir 2011 spennende. Posisjoneringen foran neste mulighet for økning av MTB (maks tillatt stående biomasse) eller tildeling av nye konsesjoner i 2012 er i gang. Fokuset for oppdretterne må være å holde orden på sin produksjon, miljøbelastninger og best mulig fiskehelse. Det vil kunne øke muligheten til organisk vekst gjennom økning av MTB (maks tillatt stående biomasse) og/eller tildeling av nye konsesjoner.

Dagens trend med en gradvis "filialisering" ved at lokale selskaper blir kjøpt opp av de store konsernene kan medføre at Nordland mister enda flere av havbruksbedriftene til de internasjonale storselskapene. En konsekvens er risikoen for at viktig verdiskapning tappes ut av Nordland på sikt.

UTFORDRINGER

- Eksportørenes store utfordring i 2011 er innsats for å øke marginene slik at attraktiviteten i eierskap i eksportbedriftene øker.

- Rammvilkårene for kraftkrevende industri og havbruk må forbedres.

- Kraftbedriftene trenger forutsigbare kraftavtaler og havbruksnæringen må ha tilgang til flere konsesjoner og eller økt MTB (maks tillatt stående biomasse), bedre veier og økt kunnskap om sykdoms- og lusebekjempelse.

UTSIKTER 2011

– PILEN SOM PEKER I RIKTIG RETNING

En forsiktig optimisme knyttet til næringslivets utvikling for år 2010 viste seg å holde stikk. 2010 inngår i historien som et relativt moderat år for de fleste sektorene. Fremdeles er aktivitetsnivået lavere enn før finanskrisen slo til. En svært lav investeringsvilje har lagt en demper på økonomien i Nordland, så vel som i resten av landet. Svært positivt er det likevel å se at industrien har klart seg bra gjennom en utfordrende periode.

Nordlendingene er som i fjor forsiktige i sine forventninger for næringslivets vekst i 2011. Alle sektorene med unntak av bygg og anlegg forventer en vekst i etterspørselen etter sine produkter og tjenester i det kommende året. Bygg- og anleggssektoren preges av mye usikkerhet i forhold til når bolig- og næringsutbyggingen vil ta seg opp, fremdeles er det offentlig sektor som holder denne sektoren i aktivitet. Det er svært viktig at de offentlige investeringene i infrastruktur økes i en periode der det er få private oppdragsgivere for bygg- og

anleggssektoren. Dette kan både oppveie for lav privat etterspørsel, og gi store samfunnsmessige gevinster i form av ny og effektiv infrastruktur. Investeringene kommer til å ligge på samme lave nivå som i 2010. Kampen om teknisk kompetanse er en vedvarende utfordring i Nordland. For nordlendingene generelt blir 2011 et bra år med god kjøpekraft som følge av lav arbeidsledighet, fortsatt lav rente, og økt i lønnsnivå.

HJEMMEMARKEDS-INDUSTRI

Foto: Siv Nærd/Innovasjon Norge

ETTERSSPØRSEL, PRODUKSJON OG MARKEDSUTSIKTER

Hjemmemarkedsindustrien opplevde fallende etterspørsel frem til fjerde kvartal 2009. Fra første halvår 2010 var det en moderat vekst i etterspørselen som styrket seg utover siste halvår. Både produsenter av byggevarer, næringsmidler og trevarer opplever økende etterspørsel. For 2011 forventes en markert vekst for hjemmemarkedsindustrien med en vekst på om lag 4 % i omsetningen i 2011. De viktigste drivkreftene for hjemmemarkedsindustrien er økt boligbygging og renoveringsarbeide, økt konsum av sjømat, økt petroleumsvirksomhet, utbygging av kjøpesentra og mer vedlikehold i industrien.

INVESTERINGER

Bedriftenes investeringsplaner preges fortsatt av konjunktorene. Det er ventet investeringer på samme lave nivå som i 2010. Investeringene kjennetegnes av erstatning av utslitt utstyr, vedlikehold av produksjonsutstyr, noen få investeringer i ny kapasitet i form av produksjonsutstyr i næringsmiddelindustrien, produksjonsfasiliteter for laksebearbeiding. I byggevareindustrien er det gjort investeringer for bedring av miljø, HMS og effektivisering av drift.

KAPASITETSUTNYTTELSE I 2011

I hjemmemarkedsindustrien har 40 % av bedriftene tilnærmet full kapasitetsutnyttelse. Det ventes ingen videre reduksjon av sysselsettingen i industrien i 2011, og arbeidskraft er ikke begrensende for noen bedrifter.

EKSPORT-INDUSTRIEN

ETTERSSPØRSEL, PRODUKSJON OG MARKEDSUTSIKTER

Samlet sett har det vært positiv fremgang for eksportindustrien i 2010. I 2011 ventes det en vekst i volum på 3 % i prosessindustrien og 9 % i lakseeksporten. 3 av 4 eksportbedrifter forventer prisvekst i markedet i 2011. Det er økende etterspørsel etter silisiumbaserte legeringer, armeringsstål, aluminium, manganlegeringer og bearbejdede stålprodukter. Det ventes økt lønnsomhet med en driftsmargin for eksportbedriftene på mellom 6 og 7 % i snitt. For eksportindustrien samlet er det forventninger om en omsetningsvekst på mellom 4 % og 6 % i 2011.

Metallindustrien opplever at den internasjonale etterspørselen har tatt seg opp. Etterspørsel etter aluminium til bildeler og spesiallegeringer i forbindelse med TV- og PCproduksjon er stor på verdensmarkedet. Ordreinngangen og planlagte aktiviteter i 2011 tilsier god etterspørselvekst, og full produksjon. Bedriftene utnytter nå kapasiteten godt.

Innen havbruk venter bedriftene lavere prisvekst enn i 2010. Det er fortsatt en viss underdekning av laks i markedet, men økt konkurranse fra chilenske oppdrettere vil gi lavere prisvekst.

INVESTERINGER

Eksportrettet metallindustri har kun gjennomført nødvendige investeringer de siste 12 mnd, og har økende behov for større revisjoner. I de nye solcelleorienterte bedriftene gir moderne anlegg lavere investeringsbehov i 2011. Planlagte investeringer omfatter ferdigstillelse av miljø- og produktivitets tiltak, og nivået på planene er fra uendret til moderat vekst sammenlignet med fjoråret.

KAPASITETSUTNYTTELSE

I eksportindustrien venter 45 % av bedriftene å operere på eller nær kapasitetsgrensen i 2011. Samlet sett venter industrien uendret sysselsetting i 2011, men vil hvis aktiviteten ikke holder seg oppe, reduseres sysselsettingen.

BYGG OG ANLEGG

Foto: LNS AS

ETTERSSPØRSEL, PRODUKSJON OG MARKEDSUTSIKTER

Kraftig fall i ordreinngang og hardere konkurranse har medført nullvekst for sektoren samlet gjennom året 2010. Strengere krav til innholdet i bygg og nye tekniske forskrifter på bygg fra 2011, har medført at en del prosjekter er fremskyndet og har gitt god aktivitet i fjerde kvartal 2010. Utsiktene for 2011 tilsier imidlertid et år med stor usikkerhet og forventninger om moderat fall i etterspørsel. Det er usikkerhet om nivået på boligbygging og næringsbygg. Oppdrag tilknyttet offentlige bygg- og vegprosjekter vil være de viktigste drivkreftene for bygg- og anleggssektoren i Nordland.

KAPASITETSUTNYTTELSE

I bygg- og anleggssektoren har 60 % av bedriftene full eller tilnærmet full kapasitetsutnyttelsen. Andelen faller imidlertid inn i 2011, og det ventes lavere kapasitetsutnyttelse i 2011. Mange bedrifter har valgt å holde flere enn det strengt tatt er behov for i jobb, for ikke å miste kjernekompetansen i bedriftene. Flere enn i 2010 vil starte året med permitteringer, og tomme ordrebøker medfører stor usikkerhet som ventes å gi redusert sysselsetting.

VAREHANDEL

Foto: Terje Røkke/Nordic Life

ETTERSSPØRSEL, PRODUKSJON OG MARKEDSUTSIKTER

Utsiktene for varehandelen tilsier en fortsatt moderat vekst i aktiviteten i det kommende året. Husholdningene er fremdeles mer forsiktige i bruk av penger enn før finanskrisen, spesielt i forhold til kjøp av klær og sportsartikler. Kjøpekraften blant nordlendingene er likevel sterk som følge av lav rente og økende lønnsnivå. Innen dagligvarehandelen er det lavprissegmentene som er vinnerne, og konkurransen er tiltakende. Inngir en vekstforventning på 4 % i 2011.

INVESTERINGER

Investeringsnivået i varehandelen er ventet å bli uendret til svakt økende i 2011. Det satses på økt varehandel med utbygginger både i Bodø og Brønnøysund.

KAPASITETSUTNYTTELSE

15 % av varehandelsbedriftene opplyser å operere på eller nær kapasitetsgrensen. For 2011 forventes en stabil sysselsetting, tilgangen på arbeidskraft i varehandelen er god.

TJENESTEYTING RETTET MOT BEDRIFTER

ETTERSSPØRSEL, PRODUKSJON OG MARKEDSUTSIKTER

Den høye veksten i etterspørselen siste halvdel av 2010 og en noe mer moderat vekst er ventet i 2011. Vekstutsiktene i omsetning er om lag 4,2 % i 2011. Økt aktivitet innen finans og offentlig sektor bidrar mye til denne positive utviklingen, og industrien har igjen økt etterspørselen etter tjenester.

INVESTERINGER

Samlet sett forventes det en moderat vekst i investeringsnivået i tjenesteytende sektor i 2011, men fortsatt på et lavt nivå.

KAPASITETSUTNYTTELSE

40 % av tjenestebedriftene venter å operere på eller nær opp til kapasitetsgrensen i 2011. Andelen er langt lavere enn i 2008, og reflekterer konjunktursvingningene. Tilbydere av regnskaps-tjenester opplever en begrenset tilgang på arbeidskraft. Fra nyttår inntre nye krav til formell kompetanse hos eiendomsmeglerne, etterspørselen etter kvalifiserte eiendomsmeglere kommer til å øke. Mangel på ingeniører er et vedvarende problem også for konsulent-selskapene.

PERSONLIG TJENESTEYTING

ETTERSSPØRSEL, PRODUKSJON OG MARKEDSUTSIKTER

I 2011 venter de personlig rettede tjenesteyterne en god vekst i etterspørselen. Et godt arbeidsmarked og en lav rente er viktige drivkrefter sammen med at vi blir stadig eldre og flere nyttiggjør seg av private tjenesteleveranser. Helse-tjenester, treningssentrene og frisørene har fremdeles gode tider i vente. I kultursektoren ventes det stabil til moderat fallende aktivitet i 2011. Årsaken er noe redusert tilgang på sponsormidler og noe færre arrangementer i sommerse-sonen.

INVESTERINGER

For 2011 forventes en moderat vekst i investeringsnivået i bedrifter som tilbyr personlig tjenesteyting i takt med økende aktivitet.

KAPASITETSUTNYTTELSE

Om lag 20 % av bedriftene har full eller tilnærmet full kapasitetsutnyttelse, men opplyser å være fleksible. For 2011 forventes en uendret sysselsetting i denne sektoren.

VI VIL GJERNE BLI FLERE

Befolkningsutviklingen er landets svakeste. Mens veksten de siste 20 årene er 14,8 % i Norge, har Nordland i samme periode en nedgang på 1,4 %. Siden utviklingen skjer gradvis og i stor grad er et fenomen i hovedsak blant unge, har den negative trenden fått liten oppmerksomhet. For lav jobbskaping for unge med kompetanse de siste ti årene, har ytterligere forsterket tappingen av talent fra Nordland. Det er et paradoks at når nordlandsbedrifter søker etter yngre kompetente medarbeidere, får de mange søknader. Det er jobbene det er for få av.

For Nordlandssamfunnet er store verdier ikke realisert som følge av den svake befolkningsutviklingen. Befolkningsutviklingen er nå så svak at det er sterk vekst i arbeidsinnvandringen til fylket. Bare i 2010 er arbeidsinnvandringen økt med 11 %. I alt er det nå om lag 7500 arbeidsinnvandrere i Nordland, noe som tilsvarer 6,6% av de sysselsatte.

Den mest effektive løsningen er å skape flere relevante jobber. Innsatsen må konsentreres mot de næringsområdene som vokser i de regionene vi er storleverandør av innbyggere til. Nordland trenger drahjelp fra mange i en slik omstilling. Det betyr at sorsamfunnet må bidra til at det bygges opp petroleumsrelatert næringsliv i Nordland, det må også tilrettelegges for vekst i oppdrettsnæringen og utvikling av større kompetansemiljøer med utspring i industrien, fornybar energi, miljøvennlig industrieteknologi, it og logistikk, næringshagene

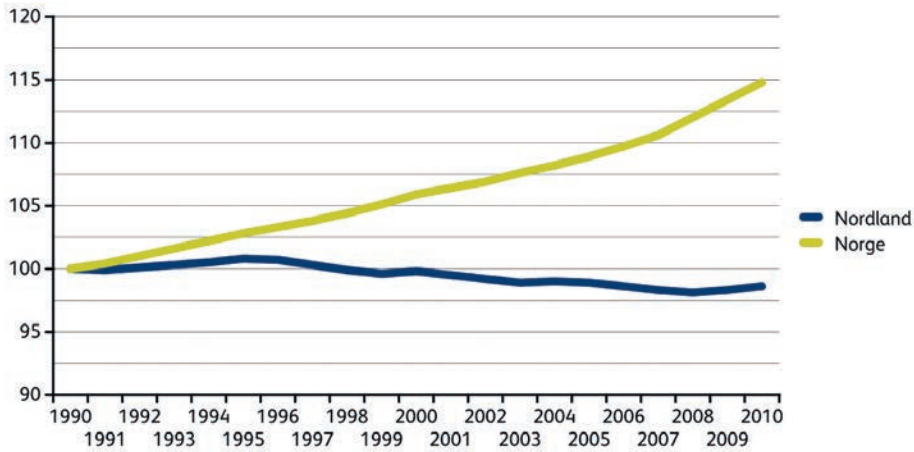
og sentrumsnære arbeidsplasser i bysamfunnene. Det er også viktig å få i gang en satsning på de tjenesteprodusentene som ønsker å øke virksomheten i Nordland på steder der unge kompetente vil bo.

Nordland er et fylke med svært store naturressurser og skaper store eksportinntekter til Norge. Et velfungerende Nordland er derfor svært viktig for norsk økonomi og for å maksimere verdiskapningsmulighetene ressursene gir. Den største tilgjengelige utviklingsfaktoren for Nordland de kommende årene er petroleumssektoren, Universitetet i Nordland, industriet rettet mot fornybar energi og havbruksbedriftene. Skal bedrifter tiltrekkes Nordland trengs det politisk drahjelp og investeringsvilje. Petroleumsnæringen må stimuleres til å legge både driftsorganisasjoner, forskningsenheter, miljøovervåkningsvirksomheter til Nordland. Disse bør også kreve at tjenesteleverandørene i

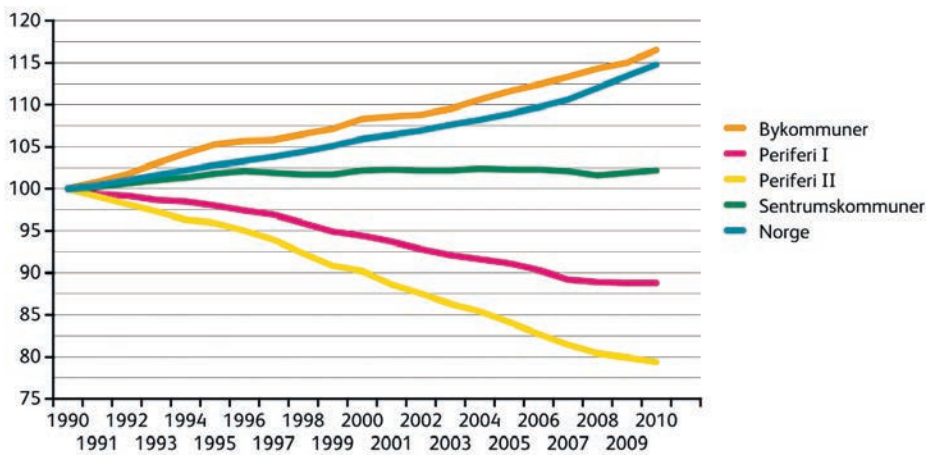
langt større grad har fotfeste i Nordland. Universitetet må tilføres nok ressurser til å kunne bidra enda sterkere til samfunnsutviklingen.

Gode resultater og sysselsettingsvekst i ressurssektorene har bidratt til å dekke over det faktum at vi har snublet i jobbskaping innenfor teknologi, tjenesteproduksjon mot bedrifter, rådgivnings- og konsulentsektoren, og forvaltning av selskaper og eiendommer i Nordland. Både folk og bedrifter trives godt i Nordland. Nå er det på tide å tilrettelegge for flere attraktive arbeidsplasser i Nordland.

Dersom Nordlands befolkningsutvikling hadde hatt vekst på landsgjennomsnittet, ville det vært hele 35 000 flere innbyggere i 2010, enn de 236 300 vi er. Til sammenligning tilsvarer dette befolkningen i Vesterålen.

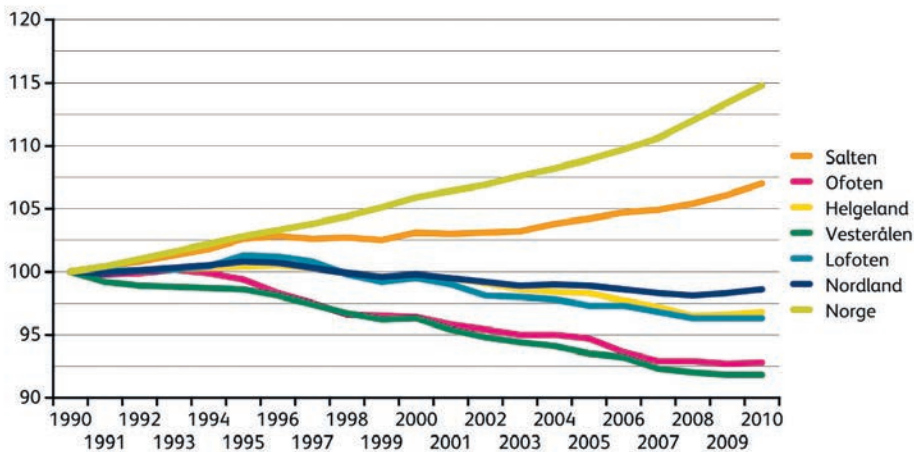

BEFOLKNINGSUTVIKLING 1990-2010
NORDLAND OG NORGE
Indeks år 1990 = 100

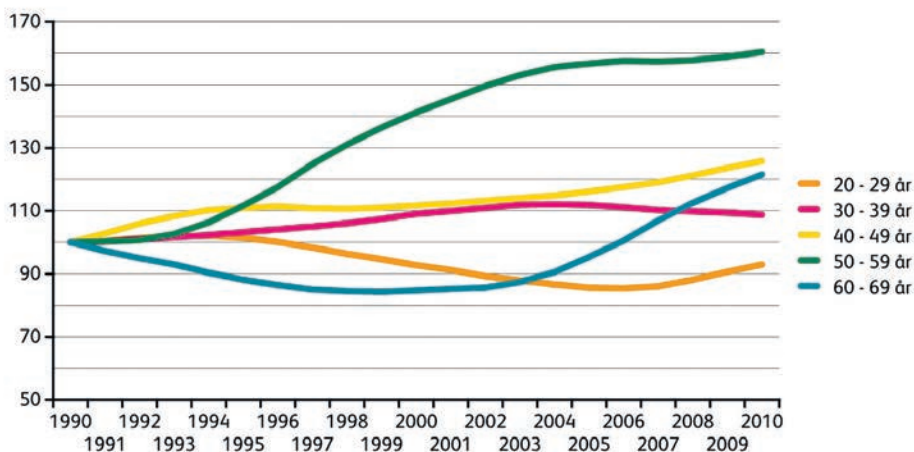
BEFOLKNINGUTVIKLING ETTER
KOMMUNETYPE I NORDLAND

Kommuneklassifiseringer i Nordland:
 Sentrumskommuner: Brønnøy, Alstadhaug, Vefsn, Rana, Fauske, Vestvågøy, Vågan og Sortland
 Periferi I: Bindal, Sømna, Herøy, Leirfjord, Grane, Hattfjelldal, Nesna, Hemnes, Meløy, Saltdal, Hamarøy, Tysfjord, Ballangen og Hadsel
 Periferi II: Vega, Vevelstad, Dønna, Lurøy, Træna, Rødøy, Gildeskål, Beiarn, Sørfold, Steigen, Lødingen, Tjeldsund, Evenes, Røst, Værøy, Flakstad, Bø, Øksnes, Andøy og Moskenes
 Kilde: Norut

FIGURTEKST: UTVIKLING I FOLKE-
MENGDE PER REGION I NORDLAND
Indeks år 1990 = 100
TEKST UNDER FIGUREN:

FOLKETALL I :	
Salten:	77.600
Ofoten:	25.700
Helgeland:	77.100
Vesterålen:	32.200
Lofoten:	23.600

ENDRING BEFOLKNINGSMENGDE
TIÅRIG ALDERGRUPPE
- Indeks 1990 = 100

Det argumenteres ofte med at perifere regioners negative befolkningsutvikling skyldes den globale sentraliseringstrenden. I land med næringssvake regioner kan dette være riktig, men i nærings- og ressursrike regioner som Nordland og Nord Norge, bør denne effekten være langt mindre. Nordland har i alt for liten grad klart å lage et fundament for befolkningsvekst. Konsekvensen er at befolkningsutviklingen er i ferd med å tappe fylket for de unge på vei inn i - eller i tidlig fase av sin yrkesaktive karriere. De tvinges ut av fylket for å finne relevante jobber. Selv om stor flytteaktivitet er normalt i aldersgruppen mellom 20 og 30 år i Norge, er ubalansen størst i Nordland. Dessverre gis for få av de unge muligheten til å starte sin karriere i Nordland, med den følge at Nordland går glipp av viktige talenter fra både eget fylke og resten av verden.

Innad i Nordland er det store forskjeller i utviklingen. Det er svært bekymringsfullt at det er kun er Saltenregionen som har vekst i folketallet siste 20 år, dog med 7 % sammenlignet med landsgjennomsnittet som har en vekst på 14,8 %. Svakest utvikling har Vesteraalen med en reduksjon på 8,2 % og Ofoten med en reduksjon på 7,2 % i befolkningen. Lofoten har lavest befolkningsnedgang i nordre del av fylket med en nedgang på 3,7 % de siste 20 år. Også på Helgeland er forskjellene store. Befolkningsutviklingen er stabil i Rana med omland og i Brønnøysund /Sandnessjøen med omland, mens nedgangen er betydelig i Vefsn med omland, med en nedgang på 6,7 %. Sterk økning i petroleumsaktiviteten

bidrar til vekst i Sandnessjøen, Brønnøysund, og Rana. Totalt er nedgangen 3,2 % på Helgeland. Den svake utviklingen i Nordland betyr i realiteten at det i alle regioner må settes inn ekstraordinær innsats for å dempe befolkningsreduksjonen.

Sammenlignet med de fleste andre fylker i Norge har Nordland en mer spredt befolkning. Mange små kommuner med fallende befolkning reduserer evnen til utvikling av attraktive bo- og arbeidssteder. Bevegelsen fra periferikommunene til sentraene ventes å tilta etter hvert som eldrebølgen tiltar og tjenesteorientert jobbskaping forsterkes. Debatten om kommunestruktur er derfor svært aktuell. Mange vil hevde at det ikke hjelper å slå sammen kommuner med samme utfordringer. En endring av kommunestrukturen er viktig fordi enkeltkommunen står svakere når en skal tilpasse seg endringene i befolkningen i fylket. Større kommuner har bedre forutsetninger for å bidra til jobbskaping, omstilling, og være vertskap til bedrifter med konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår sammenlignet med mindre kommuner. Viljen til å endre kommunestrukturen for å øke kvaliteten og omfanget av nærings- og lokalsamfunnsutvikling må derfor forsterkes.

Befolkningsutviklingen vil påvirkes av vekst i næringsliv og offentlig tjenesteproduksjon. Petroleumsnæringen vil ha økende tilstedeværelse de kommende årene i Nordland og har potensial til å skape mange attraktive arbeidsplasser. Å kjempe for at flest mulig av disse jobbene havner i Nordland er en svært

viktig oppgave for hele Norge. Havbruksbedriftene har fortsatt globalt potensial. Både økt videreføring og økt produksjon vil virke positivt på sysselsettingen. I perioden frem mot 2018 vil eldrebølgen drive frem en økt sysselsetting innenfor helse- og omsorgssektoren med stort behov for nye arbeidstakere. Befolkningsutviklingen ventes derfor å bli svært stabil i 2011, men langt svakere enn i landet for øvrig, der veksten fortsetter.

UTFORDRINGER

- Nordland har landets svakest befolkningsutvikling, det må satses sterkt på å snu denne utviklingen.
- Innsatsen må komme fra både lokalsamfunnene, fylkesnivå og nasjonale myndigheter.
- Stor satsning på jobbskaping basert på ringvirkninger fra petroleumsnæringen er et viktig virkemiddel for bedring av befolkningsutviklingen.
- Universitetet i Nordland må utvikles slik at det gis kraft nok til å svare på næringslivets kompetanse- og forskningsbehov i større grad enn i dag. Jobbskaping i tjenestesektoren må styrkes i by- og sentrumskommunene.

LØNNEN ØKER TIL 88 % AV LANDSGJENNOMSNIETTET

Lønnsvekst og lav rente gir innbyggerne en svært positiv utvikling i kjøpekraft.

Gjennomsnittlig bruttoinntekt i Nordland er 329 000 kroner, mens den for Norge utgjør 371 000 kroner. Inntektene i Nordland utgjør dermed 88 % av landsnivået. Avstanden øker i kroner, men er stabil i prosentandel. Offentlig sektor har hatt sterkst lønnsvekst de siste to årene, mens industri, bygg og anlegg, varehandel og transport har lavere lønnsvekst hvor nivået har ligget mellom 2 % og 3,5 % per år i 2009 og 2010. Gjennomsnittslønnen i Nordland øker i perioden fra 2007 til 2010 med 16 %, noe som er marginalt mer enn 15,2 % vekst i Norge totalt. Rentenivået har vært lavt siden utgangen av 2008. Det har medvirket til at selv om lønnsoppgjørene er moderate, har den delen av befolkningen som betaler gjeldsrenter, nytt godt av en mer enn halvert rentekostnad sammenlignet med nivået ved inngangen til 2008. Kjøpekraften er dermed styrket. I samme periode har boligprisene økt mer moderat enn tidligere, slik at nordlendingene har en meget god privatøkonomi for tiden.

Den viktigste årsaken til den positive utviklingen i gjennomsnittslønnen er den stabile sysselsettingen og bedriftenes konkurranse om arbeidskraften med andre regioner. En gradvis økning i andelen høyt utdannet arbeidskraft bidrar også til lønnsvekst. Statistikken viser likevel at lønnsnivået er lavere enn landsgjennomsnittet. Skal bedriftene sikre seg arbeidstakere som det er et

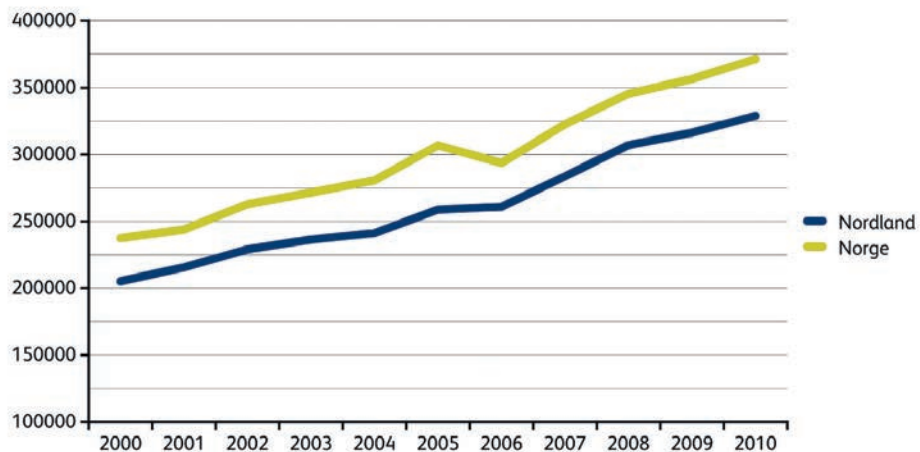
nasjonalt arbeidsmarked for, betyr dette at det må tilbys konkurransedyktige vilkår. Lønnsstatistikken for både ingeniører og økonomer, sier noe om årsaken til at færre fra denne yrkesgruppen velger å jobbe i Nordland. Gjennomsnittslønnen er lavere i Nordland, og dermed er rekrutteringsutfordringene større.

Lønnsveksten i 2010 er i Nordland tilnærmet lik utviklingen i landsgjennomsnittet. Det betyr at vi ikke tar igjen avstanden opp til den nasjonale gjennomsnittsinntekt. Forskjellen er om lag 42 000 kroner per person. Sammenlignet med gjennomsnittslønnen i Norge gir dette en tapt skatteinntekt i Nordland på 1,8 milliarder kroner, og 6 milliarder kroner mindre å rutte med for innbyggerne. En sterkere positiv inntektsutvikling i Nordland betinger derfor at en lykkes med jobbskaping for høyinntektsgruppene.

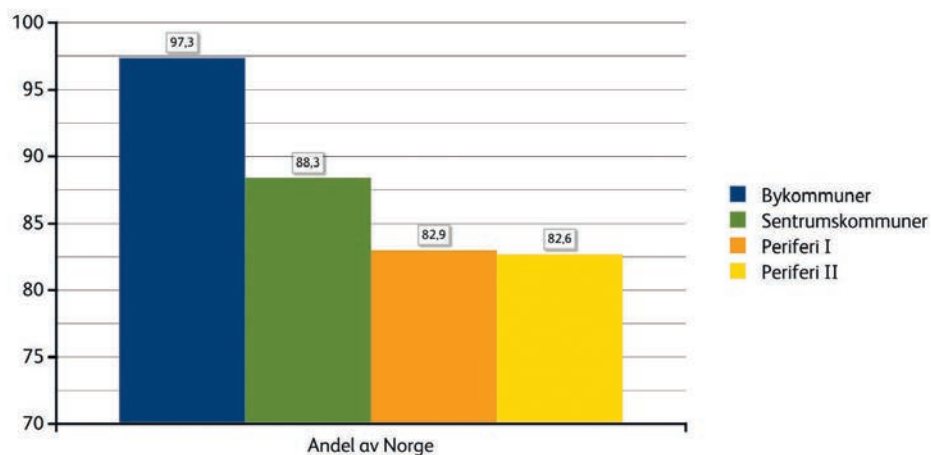
Inntektstveksten i Nordland var i 2008 hele 8,2 %. I 2009 gjør et godt offentlig lønnsoppgjør at Nordland når en lønnsvekst på 3 %. I 2010 er lønnsveksten noe sterkere med 4 % i Nordland. Svak jobbskaping bidrar også til lavere lønnsvekst. Lønnsvinneren i 2009 og 2010 er kvinner bosatt i by- og sentrumskommunene. Disse fortsetter å ha den sterkeste lønnsveksten i Nordland. Årsaken er at mange høyt utdannede kvinner finner sitt arbeid i offentlig sektor, og er å finne i

etterspurte kategorier innen helsepersonell. Hele 65 % av de sysselsatte kvinnene med høy kompetanse befinner seg i ulike typer offentlig tjenesteproduksjon. Lønnsveksten for kvinner i jobber som stiller krav om høyere kompetanse lå på henholdsvis 4,8 % og 6 % i 2009 og 2010, altså godt over gjennomsnittet. Den svakeste lønnsutviklingen i Nordland er det menn med videregående kompetanse i byene som har, det er tilfellet for kvinner i perifere strøk med kun videregående kompetanse.

Lønnsforskjellene i Nordland mellom by-, sentrums- og periferikommunene fortsetter å øke i 2009 og 2010. Mens lønnsnivået i bykommunene er 97 % av landsgjennomsnittet, er det et klart sprang ned til sentrums-, og periferikommunene i Nordland som ligger på 83 % til 88 % av inntektsgjennomsnittet. Forskjellene illustrerer Nordlands sårbarhet for å bli valgt bort av arbeidstakere. En i høy grad fillialisert næringsstruktur, og store forskjeller i tilgangen på attraktive arbeidsplasser skaper grunnlag for økt flytting til de områder befolkningen finner mest attraktive. Forskjellene ventes å øke bevegelsen i befolkningen til de stedene hvor de finner de mest attraktive jobbene fremover. Byene og de største av sentrumskommunene ventes å kunne by på de beste inntektsmulighetene i Nordland.

GJENNOMSNIITLIG BRUTTOINNTEKT
- Nordland og Norge

GJENNOMSNIITLIG BRUTTOINNTEKT I
NORDLAND
- I % av gjennomsnittlig
bruttoinntekt i Norge

Kommuneklassifiseringer i Nordland:
 Bykommuner: Bodø og Narvik
 Sentrumskommuner: Brønnøy, Alstadhaug, Vefsn, Rana, Fauske, Vestvågøy, Vågan og Sortland
 Periferi I: Bindal, Sømna, Herøy, Leirfjord, Grane, Hattfjelldal, Nesna, Hemnes, Meløy, Saltdal, Hamarøy, Tysfjord, Ballangen og Hadsel
 Periferi II: Vega, Vevelstad, Dønna, Lurøy, Træna, Rødøy, Gildeskål, Beiarn, Sørfold, Steigen, Lødingen, Tjeldsund, Evenes, Røst, Værøy, Flakstad, Bø, Øksnes, Andøy og Moskenes
 Kilde: Norut

LYSNING I ARBEIDSMARKEDET ETTER TO SVAKE ÅR

Syssetningen i Nordland holder seg stabil i 2010, med et lite frafall på 170 sysselsatte siden 2009. Det er godt nytt fra arbeidsmarkedet etter svært usikre tider og betydelig fall i syssetningen i 2009. Syssetningen faller i hovedsak innenfor industri, bygg og anlegg og tjenesteyting mot bedrifter, men vokser innenfor offentlig tjenesteproduksjon. Siste ti år er det skapt 5500 nye jobber i Nordland. Likevel er utviklingen i syssetning for 2010 svakere enn forventet, og litt svakere enn utviklingen i Norge. Mange bedrifter ventet raskere forbedringer i markedet i 2010 enn det som ble fasiten. Likevel har tiltakene for å stimulere arbeidsmarkedet, sammen med en knapphet på arbeidskraft i Nordland, bidratt til en minimal økning i arbeidsledigheten siden 2009.

Arbeidsledigheten i Nordland er nå 3200 personer, en marginal økning fra 3140 personer i 2009, og er på et svært lavt nivå. Bedriftene har dermed et stramt arbeidsmarked ved inngangen til 2011. Vekst i antallet som går av med pensjon, gir i kombinasjon med at mange unge forlater fylket, store utfordringer for bedriftene med å skaffe seg arbeidskraft fremover. Mangelen på arbeidskraft gjør at arbeidsinnvandringen til Nordland øker med 12 % i 2010. Det er nå om lag 7500 arbeidsinnvandrere i fylket, noe som tilsvarer 6,6% av de sysselsatte. I gjennomsnitt blir arbeidsinnvandrerne i Norge i ett år og tre måneder. At import av arbeidskraft er viktig er de mange sesongarbeiderne innenfor reiselivsbransjen, fiskeindustrien og helsevesenet et godt eksempel på.

Utsiktene for arbeidsmarkedet for 2011 er forsiktige. Bedriftene rapporterer om større behov for arbeidskraft, både for å erstatte avgang, men også drevet av noe økt aktivitet. Offentlig sektor fortsetter veksten i syssetning i 2011. Det er også klare tegn til positive ringvirkninger for arbeidsmarkedet fra petroleumsvirksomheten på Helgeland. Satsningen i varehandelen gir vekst i syssetningen spesielt i Bodø og Mo i Rana.

Etter en periode med fallende syssetning er det godt nytt at eksportindustrien og bygg- og anleggsbedrifter venter en mindre negativ syssetningsutvikling enn i 2010. Bygg- og anleggsnæringen venter fortsatt fall, men et langt lavere antall enn i 2010. Metalleksportørene har i 2009 og 2010 satset sterkt på effektivisering for å redusere kostnadsnivået. Havbruksbedriftene blir gjennom ny teknologi og effektivisering av logistikken stadig mer effektive. Dette har medført netto jobbtap i disse sektorene. Tjenestesektoren og leverandørene til industrien venter fortsatt fallende syssetning i 2011, men langt lavere fall enn i 2010. Økt transport i forbindelse med lakseeksporten har dempet noe av fallet som følge av mindre aktivitet innen boligbygging og industribygg de siste årene. Til sammen er det et netto jobbtap på 1075 sysselsatte i privat sektor i 2010. Bortfallet av jobber i privat sektor dempes av økt aktivitet i offentlig sektor og privatrettet tjenesteyting.

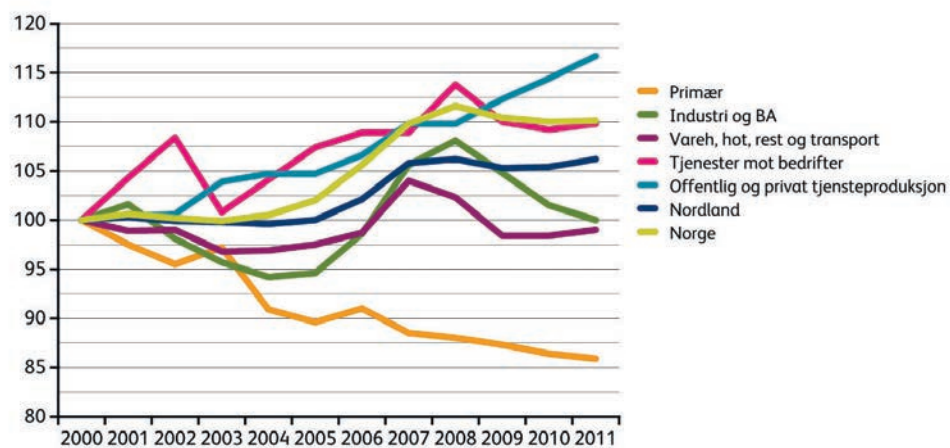
Syssetningsveksten i offentlig og privat tjenesteproduksjon utgjør 907 sysselsatte i 2010, noe som nesten helt utligner jobbtapet i de øvrige sektorene i 2010. I 2011 ventes en positiv netto jobbskaping i fylket på om lag 168 sysselsatte.

NÆRINGENE

Nordlands hovednæring er offentlig og privat tjenesteproduksjon med 44 % av syssetningen i Nordland. Dette inkluderer alle kommunale, fylkeskommunale, statlige tjenesteprodusenter og offentlig eide foretak og omfatter hele vårt helse-, omsorgs-, forvaltnings- og utdanningssystem. Sektoren vokste i 2010 med 907 sysselsatte og har i alt 49 600 sysselsatte. Det er verdt å merke seg at veksten er sterkest i kommunene, mens statens syssetningsvekst er lav. Den nest største næringen målt i syssetning er varehandel, hotell, reiseliv, og transport med 24 % av de sysselsatte. Sektoren har 27 100 sysselsatte, og i 2010 er økningen kun 11 sysselsatte.

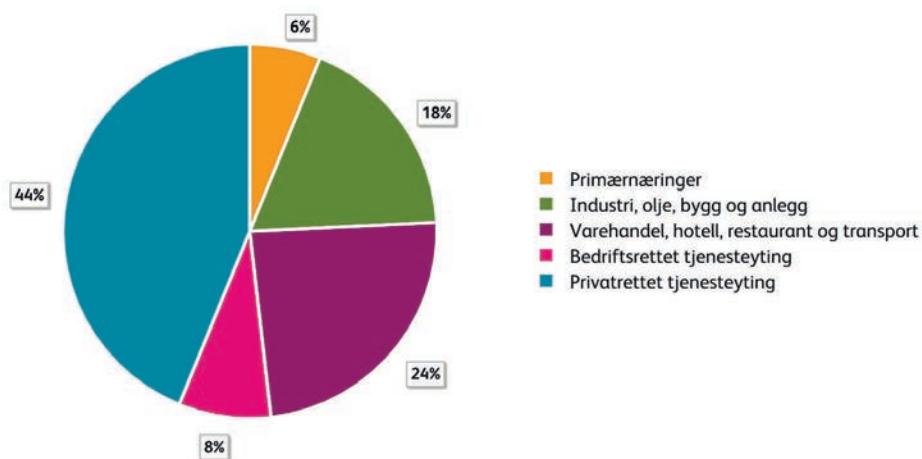
Den tredje største sektoren er industri og bygg- og anlegg med 20 500 sysselsatte eller 18 %. Denne sektoren er sterkest negativt berørt av finanskrisen, og mistet 830 sysselsatte i 2010. Industrien og bygg- og anlegg har dermed på to år redusert syssetningen med 1 488 personer, en nedgang på 7 %. Dette viser hvor konjunkturfølsom denne delen av arbeidsmarkedet i Nordland er, og hvor viktig en god bredde i industrisektoren er for å utjevne store svingninger i enkeltbedrifters aktivitet.

UTVIKLING I SYSSELSETTING
 - Indeks år 2000 = 100.
 Hovednæringer, Nordland og Norge

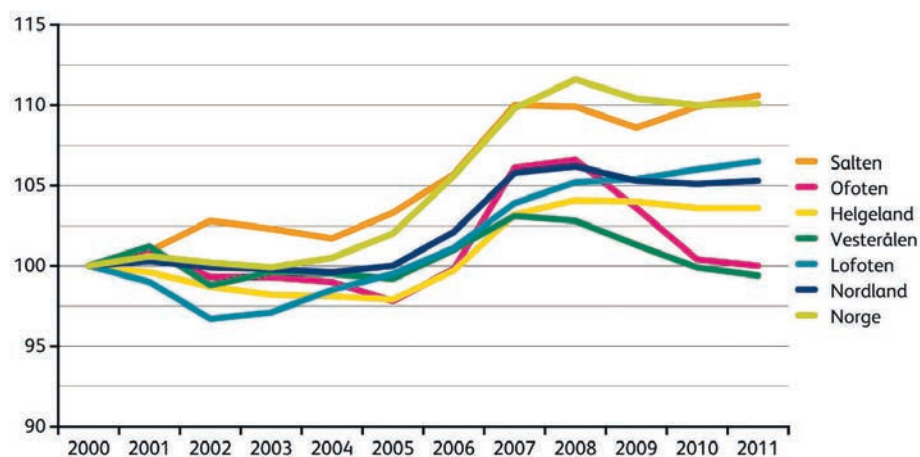

FORDELING SYSSELSATTE NORDLAND
 ETTER HOVEDNÆRING
 % Andel per hovednæring.

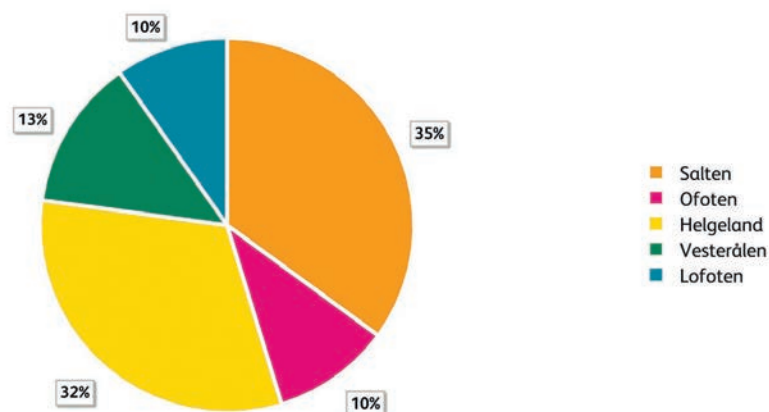
Sum sysselsatte Nordland 2010 er 113 285.

UTVIKLING I SYSSELSETNING REGIONER
 - Indeks år 2000 = 100.

REGIONENES ANDEL AV
 SYSSELSETTINGEN
 - % Andel.
 Sum sysselsatte i Nordland = 113 285

For de bedriftene som er presset til reduksjon i sysselsettingen, opplever mange at kjernekompetansen i bedriftene nå trues. Bedriftene har derfor forsøkt å holde flest mulig i arbeid i påvente av bedringer i etterspørselen gjennom 2009 og 2010.

Den fjerde største sektoren målt i sysselsetting er tjenesteproduksjon mot bedrifter med 9 000 sysselsatte, som utgjør 8 %. Dette er en viktig kompetansesektor og er svært viktig for at våre bedrifter skal holde seg effektive. Sektoren har over tid vokst langt mindre i Nordland enn landsgjennomsnittet. Vi har en sysselsettingsvekst på 4 % i denne sektoren siste tiår, sammenlignet med landsgjennomsnittet på 15 %. Behovet for tjenester i våre bedrifter er ikke mindre enn i andre regioner. Det betyr at bedriftene henter mange tjenester utenfor fylket, eller er del av de større konsernernes nasjonale og internasjonale leveranser. Det er svært uheldig at sysselsettingen i tjenesteproduksjon i 2010 faller med 100 personer.

Den minste sektoren er havbruk, landbruk og fiskeri med 7 000 sysselsatte (6 %), der de fleste er å finne innen havbruk og fiskeriene. Sektoren mister 150 sysselsatte i 2010, selv om aktiviteten er økende i havbruksnæringen og det er god aktivitet i fiskeriene som følge av økende kvoter for hvitfisk. Havbruk, fiskeri, og landbruk gir store ringvirkninger både til videreforedlingsindustrien, lakseslakteriene, transportindustrien og utstyrsleverandørene.

REGIONENE

Ser vi nærmere på fylkets regioner, er det betydelige forskjeller i sysselsettin-

gen. De siste ti årene har Saltenregionen den sterkeste sysselsettingsutviklingen med en vekst på 10 %. Salten når i 2010 39 700 sysselsatte, og har dermed samme vekst i arbeidsmarkedet som landsgjennomsnittet på 10 %. Nærmest opp til Salten følger Lofoten med en vekst på 6 %. Helgeland har de siste 10 årene en vekst på 3,6 % i sysselsettingen. Det svakeste arbeidsmarkedet finner vi i Ofoten med en vekst på 0,5 %, og Vesterålen, der sysselsettingen er uendret de siste ti årene.

Utviklingen i regionene viser hvor viktig arbeidsmarkedet er for befolkningsutviklingen. Med få unntak har regionene med den mest positive utviklingen i arbeidsmarkedet (Salten, Helgeland og Lofoten), den sterkeste veksten i befolkningen. En gjennomgående langt lavere jobbskaping enn landsgjennomsnittet, er den største hindringen for befolknings- og velstandsvekst i Nordland.

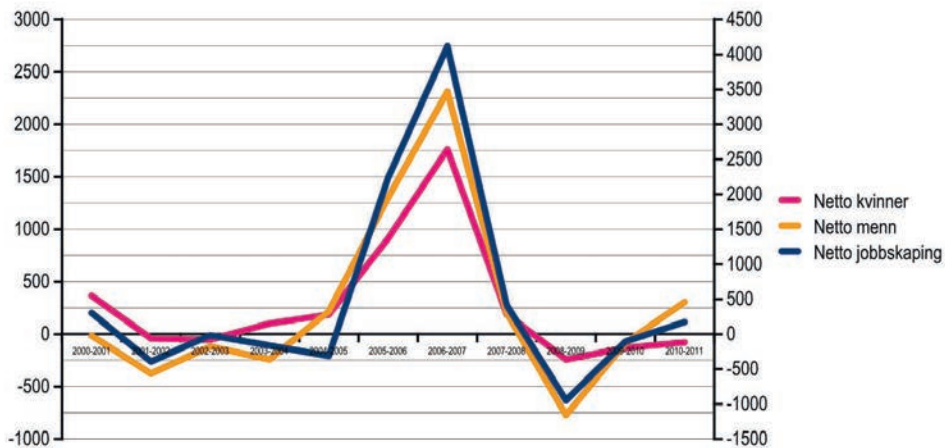
Kompetansenivået i arbeidsstokken er en viktig indikator på bedriftenes konkurransevne. Andelen av arbeidsstokken med utdanning på høyskole- og universitetsnivå er 25,7 %. Innslaget av høyt kompetente øker med 1 % siste år og er økt med 5,4 % siste tiår. I Norge er andelen 30,1 %. Veksten er om lag lik i Nordland og Norge. Nordland har problemer med å ta igjen forspranget til resten av landet. Evnen til å rekruttere i aldersgruppen under 40 år er svakere i Nordland enn i resten av landet. Spesielt stor er utfordringen med å skape jobber til yngre ingeniører, IT-eksperter og økonomer. Det at mange bedrifter er filialiserte og det er fokus på drift foran utvikling virker forsterkende på utfordringene. Nordland har derimot et godt

tak på rekruttering av høyt utdannet helsepersonell og lærerpersonell.

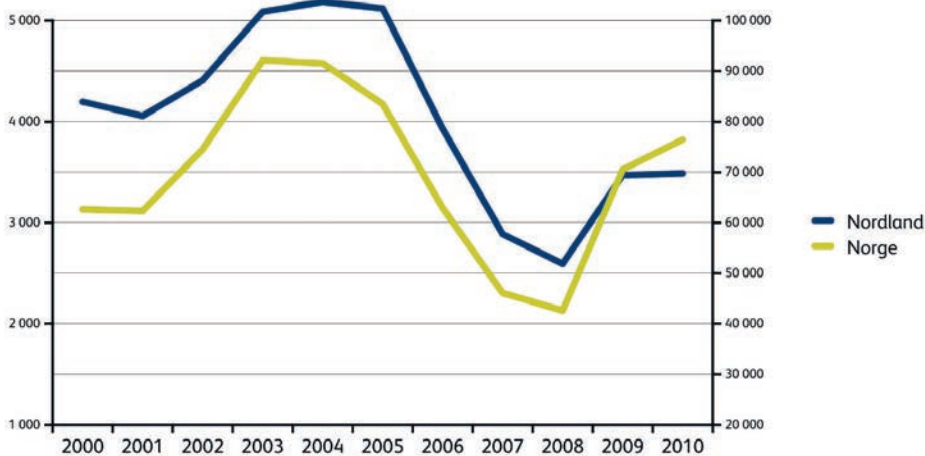
For næringslivet byr kompetanseprofilen på store utfordringer. Både utviklingsvnen, teknologisk utvikling, og effektiv ledelse og drift vil tjene på at andelen ingeniører og økonomer i næringslivet økes raskest mulig opp mot landsgjennomsnittet. Det viktigste tiltaket er en bred satsning på jobbskaping for unge i alle deler av Nordlands næringsliv.

SLIK LYKKESS NORDLAND:

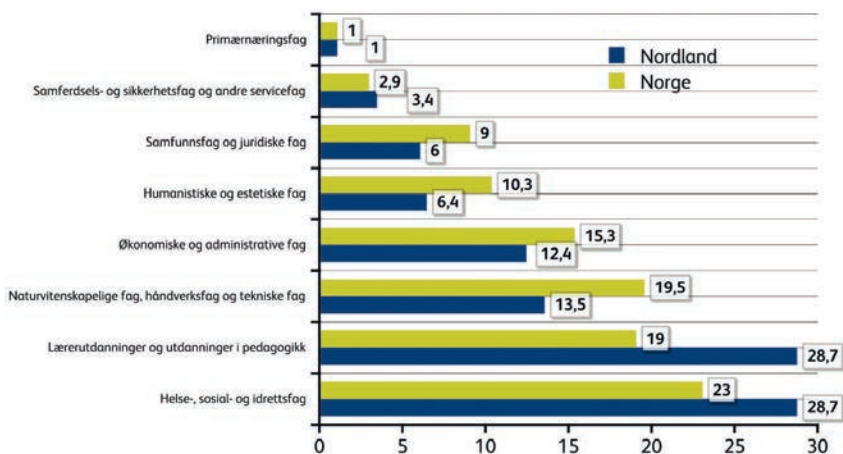
- Kompetanseinnslaget i arbeidsstokken må økes gjennom målrettet satsning på konkurransevne gjennom kompetanse og løsningsvne
- Jobbskaping for unge med høy utdanning er den viktigste sysselsettings- og befolkningsmessige satsningen Nordlandssamfunnet kan gjøre
- Det er viktig å tilrettelegge for en myk tilpasning til eldrebolgen. Det betyr at vi må få flest mulig til å stå i jobb så lenge som mulig.
- Satsning på Universitetet i Nordland, ordninger for at bedriftene skal tilrettelegge for yngre talenter, og jobbskaping innen petroleumsrelatert aktivitet, teknologi, IT, rådgivning, og bedriftsutvikling er viktige tiltak for å tilpasse oss til fremtidens arbeidstakere

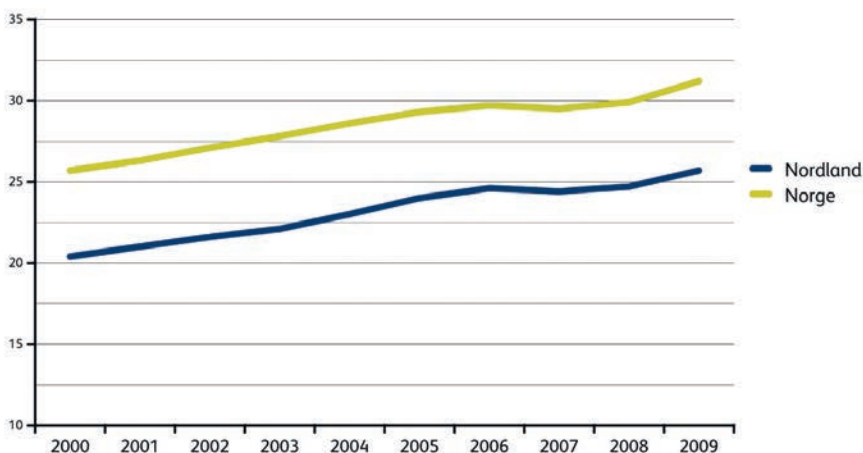
NETTO JOBBSKAPING NORDLAND
 Venstre akse: Kvinner og menn
 Høyre akse: Netto Jobbskaping Nordland

ARBEIDLEDIGE ÅRSGJENNOMSNIITT
 - Gjennomsnittlig antall ledige.
 Nordland: Venstre akse
 Norge: Høyre akse

SYSSELSATTE MED HØYERE UTDANNING ETTER FAGFELT
 - % fordeling mellom fagfelt

ANDEL SYSSELSATTE MED HØYERE UTDANNING
 - % andel av sysselsatte i Nordland og Norge

Indeks Nordland 2011

Indeks Nordland er et partnerskap mellom Nordland Fylkeskommune, Nordlandsbanken ASA, Innovasjon Norge Nordland, Næringslivets Hovedorganisasjon Nordland og Kunnskapsparken Bodø AS

Indeks Nordland 2011 kan du lese og laste ned på:

www.indeksnordland.no

Har du spørsmål om Indeks Nordland:
Kontakt Kunnskapsparken Bodø AS, på telefon: 75 40 25 30.

Forfatter:

Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen i Bodø

Prosjektledelse:

Kunnskapsparken Bodø AS

Styringsgruppe:

Karsten Nestvold, Innovasjon Norge
Jørn Sørvig, Nordland Fylkeskommune
Bjørn Sture Trymbo, Nordlandsbanken ASA
Ole Hjartøy, NHO Nordland
Eirik Pedersen, Kunnskapsparken Bodø AS
Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen i Bodø

Kilder:

Indeksen er basert på økonomiske nøkkeltall hentet fra Proff®Forvalt: www.forvalt.no. Regnskapsdatabasen produseres og utvikles av Eniro ASA i et samarbeid med Handelshøgskolen i Bodø. Statistikk om eksport, sysselsetting, jobbskaping, arbeidsledighet, lønnsutvikling og befolkning er hentet fra SSB og NAV og bearbeidet av prosjekt Indeks Nordland. NHO Nordlands medlemsundersøkelser.

Takk til:

Nordland Fylkeskommune, Nordlandsbanken ASA, Innovasjon Norge Nordland, Næringslivets Hovedorganisasjon Nordland og Kunnskapsfondet Nordland AS for finansiell støtte.

Grafisk design og illustrasjon forside:

mpDesign AS

Trykk:

Forretningstrykk AS

ISBN-987-82-8151-016-6